

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

**KORRUPTSIOONI KAJASTAMINE AJAKIRJANDUSES: EETILISED
OTSUSTUSKOHAD KAHE JUHTUMI BAASIL**

Bakalaureusetöö
Katri-Helena Kaasik

Juhendaja: Halliki Harro-Loit (PhD)

Tartu 2019

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	3
1. Teoreetilised lähtekohad	6
1.1. Ajakirjanike moraalne kujutlusvõime korruptsioonikuritegude kajastamisel	6
1.2. Avalik huvi.....	8
1.3. Ajakirjanduseetika	10
1.4. Korruptsioon	11
1.5. Õiguslik ja ajakirjanduslik diskursus	13
1.6. Kriminaalmenetluse käik ja ebatäpse kajastamise riskid	14
1.6.1. Kriminaalmenetluse alustamine	14
1.6.2. Kriminaalmenetlusega seonduvad toimingud kohtueelses menetluses	14
1.7. Kriminaalmenetlusega seonduvad toimingud kohtumenetluses	16
2. Töö uurimisküsimused	18
3. Meetodid ja valim	19
3.1. Meetodid	19
3.1.1. Kvalitatiivne sisuanalüüs	19
3.1.2. Autoetnograafiline meetod.....	20
3.2. Valim.....	21
3.3. Andmekogumise ja andmeanalüüsi meetod.....	22
4. Aivar Soobi juhtum.....	23
5. Haljand Kaasiku juhtum	24
6. Empiiriline analüüs	25
6.1. Andmete analüüs.....	25
6.2. Allikad.....	27
6.3. Artiklite sisu analüüs.....	28
7. Haljand Kaasiku juhtumi autoetnograafiline analüüs	31
Kokkuvõte.....	39
Summary	42
Kasutatud kirjandus	44
Kasutatud allikad	45
Lisa 1: meediakajastuste tabel	50
Aivar Soobi meediakajastused	50
Haljand Kaasiku meediakajastused.....	53
Lisa 2.....	56

Sissejuhatus

„Ajakirjandus teenib avalikkuse õigust saada tõest, ausat ja igakülgselt teavet ühiskonnas toimuva kohta. Ajakirjanduse üks peamine kohustus on ühiskonnas kriitiliselt jälgida poliitilise ja majandusliku võimu teostamist.“ Sellise suunitluse annab Eesti ajakirjanduse eetikakoodeks. Kuid eetikakoodeksis on sõnastatud üldised käitumisprintsüübid, mis on pigem suunitlus kui kindel reeglistik ja ajakirjanik peab erinevates olukordades võtma vastu moraalsed otsused: kas ja millist teavet koguda ja avaldada, kelle suhtes olla lojaalne? Eetiline otsustus sõltub moraalsest kujutlusvõimest, ehk ajakirjaniku suutlikkusest mõista kajastatava teema või juhtumi osapoolte motiive ja kajastuse tagajärgi erinevatele loo tegelastele. Kui ajakirjanik lähtub tõest kui universaalsest väärtusest, on oluline küsida, miks ja millise eesmärgiga osapooled infot edastavad ja kuidas ajakirjanik infot sünteesib, et temast ei saaks ühe osapoolte käepikendust.

Oma bakalaureusetöös keskendun kahele juhtumile, mis aitavad mul analüüsida, esitada küsimusi, kas ja kuidas moraalne kujutlusvõime võiks aidata ajakirjanikke märgata eetilisi otsustuskohi korruptsioonikuritegude kajastamisel.

Oluline on esmalt analüüsi abil muuta nähtavaks, kuidas meedia korruptsioonikuritegusid kajastab. Millisel ajahetkel tekib korruptsiooniteema suhtes kõrge uudisväärtus, intensiivne meediakajastus (Paimre ja Harro-Loit, 2008: 83) ja kes selle määrab. Et eeluurimisest kuni kohtulahendini võib minna aastaid, siis seni tehtud uurimuste alusel saab öelda, et kaasused leiavad kahtlustuse etapis rohkem kajastust, kui jõustunud kohtuotsus (Leib, 2003; Lill, 2005; Sihvart, 2008). Kuna ajakirjanikel on enne avalikku kohtumenetlust piiratud ligipääs infole, ning enamus infot kuriteo kahtlustuse kohta tuleb prokuratuurilt, siis kuidas edastada infot tõeselt, tasakaalustatult ja tagada süütuse presumpatsioon. Käsitlen enda töös süütuse presumpiooni ja avalikku huvi õiguslikust vaatepunktist, sest see aitab selgemini defineerida uurimisprobleemi, et ajakirjanik ei riku õigust, vaid küsimus on eetikas.

Bakalaureusetöös analüüsin kahte erinevat Lõuna-Eesti omavalitsuse töötaja korruptsioonikuriteo kaasuse meediakajastusi. Need kaks juhtumit on sarnased, sest mõlemad lõppesid õigeksmõistva kohtuotsusega. Mõlemat kaasust ilmestas, et ajakirjanike arvates püsis avalik huvi kuni eelviimase istungini, mil prokurör tegi teatavaks nõutava karistuse. Kahest

kaasusest ühe lõplik kohtuotsus pole üheski meediaväljaandes tänaseni välja öeldud (28.04.2019 seisuga – K, K-H.).

Kaks kaasust on omavahel sarnased, mis näitab üsna selget mustrit taoliste sündmuste kajastamisel. Oluline on mainida, et ühe kaasuse puhul on mul ka isiklik puutumus. Nimelt oli Haljand Kaasik minu isa. Kogu kohtumenetluse vältel osalesin kohtuistungitel ning tegin koostööd ka advokaadiga, et tagada mu isa õigegsmõistmine. Kuna minul on võimalus näha vähemalt ühte kaasust kajastatava lähedase positsioonilt, siis kasutan uurimistöös osaliselt autoetnograafilist uurimismeetodit.

Minu uurimistöö peamist probleemi on varem Eestis mitmete uurijate poolt käsitletud. Ilona Leib (2003) leidis oma bakalaureusetöös, et meedia peaks formuleerima põhirõhu kohtupidamise faasile, kus mõlemad osapooled saavad oma õigusi kaitsta, nii on meedial väiksem mõju kohtunikele ning üldisele avalikkusele oma hoiakute võtmiseks.

Tartu Ülikooli õigusteaduskonna kriminoloogia professor Jaan Ginter viis 2002. aastal läbi sotsioloogilise uuringu, milles selgus, et 40% kohtunikke tunnevad end olevat otsuste tegemisel mõjutatud avaliku arvamuse seisukohast otsuste tegemisel (Ginter, 2002). Jaan Ginteri sotsioloogiliste uuringute tulemused näitasid, et intervjueeritavad meediategelased nõustusid üksmeelselt, et korruptsiooniteematika kajastamine on Eesti meedias nõrk. Selle põhjuseks on väljaande omanike puudulik huvi, et raha sellesse investeerida ja teisalt ajakirjanike puuduv väljaõpe, sest peale kõlava pealkirja pole nende artiklid avalikkusele midagi uut pakkunud. Samuti selgus ajakirjanikega vesteldes, et neil on sageli rohkem infot, kui nad kirja panevad. Põhjuseks toodi välja, et infot on raske tõendada, sest usaldusväärsele infole on raske ligi pääseda. Veel ühe probleemina käsitleti, et ajakirjanikud on oma allikate leidmisel laisad ja ettevaatlikud. Enamasti kasutatakse kaitsepolitseiameti ja keskkriminaalpolitsei materjale, mistõttu ajakirjanikud ja õiguskaitseorganid teevad tihedat koostööd (Ginter, 2002).

Hans H. Luik on võtnud kasutusele mõiste „meediapeks“, mis iseloomustab kohtueelse väidetavate süütegude käsitlemise õigustust (Rull, 2008: 79). Ivo Rull toob oma teoses „Meediamängud“ välja, et ühest küljest soovib ta, et säiliks süütuse presumpatsioon, teisalt tänu õigusorganite ebakompetentsusele, jäävad mõned kuriteod karistusest. Rull toob välja ka selle, et sageli on meediakanalid sõbralikes suhetes mõne allikaga. Samas ütleb Rull, et: „vahest lohutab tõdemus, et rohkem on meie meedias peksa antud asja eest kui asjata“ (Rull, 2008: 81).

Anneli Sihvarti magistritöös, kus ta uuris süütegude konstrueerimist Eesti päevalehtedes, jõuti järelduseni, et tema poolt küsitatud allikatel jäi ajakirjanikega kohtumisest enamasti negatiivne kogemus. Allikad tajusid, et ajakirjanik soovib neid kasutada vaid vahendina eelarvamuste kinnitamiseks, mitte ei proovi tõele järele jõuda (Sihvart, 2005). Lisaks muutis ajakirjanduse hoolimatu sekkumine allikate ning nende lähedaste elu negatiivses suunas, sõltumata, kas tegemist oli uurimisaluse või tunnistajaga (Sihvart, 2005).

Minu uurimistöö uus aspekt on korruptsioonikahtlustuste- ja kuritegude kajastamisega seotud eetiliste otsustuskohtade määratlemine. Moraalse kujutlusvõime kontseptsiooni rakendamiseks kasutan autoetnograafilise lähenemise elemente, et esitada korruptsiooniga seotud sündmuste kajastamist erinevate asjaosaliste perspektiividest.

1. Teoreetilised lähtekohad

1.1. Ajakirjanike moraalne kujutlusvõime korruptsioonikuritegude kajastamisel

Mingi teema või juhtumi intensiivse kajastuse tulemusena tekib nn tähelepanumullistus (*attentionscape ingl. k.*) (Paimre ja Harro-Loit 2018; 82-85), mille kohta võiksime küsida – kas sündmused, väited ja faktid, millele ajakirjandus annab erakordselt palju ruumi ja aega, on ka tegelikkuses samavõrra mõjukad? Korruptsioonikuritegude kajastamisel aitab mõiste tähelepanumullistus esile tõsta küsimuse, millises uurimise ja kohtupidamise faasis on avalikkuse tähelepanu kõige kergem saada versus millises protsessi faasis tähelepanu teenib kõige enam avalikkuse vajadust saada tõesti ja olulist teavet ühiskonnas toimuva kohta.

Ajakirjanduse professionaalne eetika – nagu ka eetikakoodeks – annab ajakirjanikele rea kindlaid reegleid, näiteks, et enesetappude kajastamist tuleb väga hoolikalt kaaluda või et lapsi ei või küsitleda ilma vastutava täiskasvanu nõusolekuta. Samamoodi näeb ajakirjanduslik konventsioon ette selle, et kuritegudel, eriti aga korruptsiooniga seotud kuritegudel, on suur uudisväärtus, kuivõrd ajakirjanduse ülesanne on avaliku võimu teostamist kriitiliselt järgida. Kas ja kui unikaalne on iga korruptsioonikuriteo kajastamise juhtum?

Uudisväärtuse kriteeriumiks on mõjukus, ebatavalisus (ootamatus, ülivõrdelisus), prominentsus, konflikt, lähedus (nii füüsiline kui psüühiline), värskus ja aktuaalsus (Hennoste, 2001: 30-39). Tänapäeval on eriti veebiuudistes oluline kiirus ja see, kui palju artiklit avatakse, ehk klikitakse. Meedia ülespuhutud ehk *haibitud* sündmus nähtub selles, kas teema või isik on seotud ebaoproportsionaalselt suure sotsiaalse võimendamisega võrreldes kõnealuse sündmuse, teema või isiku mõju ja/või uudisväärtusega (Harro-Loit ja Paimre, 2008; 83). Käesoleva uurimistöö kontekstis saab küsida: kui korruptsioonikuritegu on kõrge uudisväärtusega, siis kas korruptsioonikahtlustuse võimendamine võib omada *haibitud* uudise tunnuseid?

Uudisediskursus on eesti ajakirjanduses sageli allika, mitte sündmuste keskne (Harro-Loit, 2003: 369-370). Krimiuudiste osakaal igapäevastes uudistes on suur ja nende allikaks on enamasti mõni uurimisorgan või prokuratuur, mistõttu peetakse jõustruktuuride infot usaldusväärseks aga ka vajalikuks. Kriminaalmenetluse seadustiku järgi võib kriminaalmenetluses kogutud teavet avaldada üksnes prokuratuuri loal ja määratud ulatuses (KrMS § 214). Mistõttu on ka neil kande roll, millist infot jagatakse ajakirjandusele ja mida mitte.

Halliki Harro-Loit tõi oma artiklis „Missugust tegelikkust konstrueerivad uudised?“ välja, et kui „kriminaalasja algatamise“ ja „kahtlustatavaks kuulutamise“ faasis avaldab meedia mitmeid suurte pealkirjadega artikleid, siis kohtumõistmise faasis on tavaliselt kajastusi vähe ja mõnikord puuduvad need üldse (Harro-Loit, 2003: 368). Seega, saab küsida, kas ja millised uudisväärtust, tähelepanumulli ja allikate huvisid puudutavaid kaalutluskohti võiksid ajakirjanikud ja toimetused vaagida korruptsioonikahtlustuste- ja kuritegude kajastamisel.

Seega, prokuratuuri poolt edastatud teadete, nagu igasuguste teiste institutsioonide poolt edastatud teadete puhul, on ajakirjandusorganisatsioonidel ja üksikajakirjanikel võimalik otsustada, milline teave ja millisel hetkel on avalikkuse jaoks oluline. See otsustus aga sisaldab omakorda erinevate valikute märkamist ja kaalumist.

Eristatakse kolme moraalse dilemma käsitlust. On inimesi, kes juhinduvad sellest, mis on neile endile kõige parem, teisel juhul lähtutakse seadustest ja sotsiaalsetest suhetest ning kokkulepetest; kolmandal juhul hinnatakse erinevaid võimalusi, et saavutada moraalne tasakaal (Werhane, 1999: 104-105). Moraalne kujutlusvõime sunnib meid vaatama olukordi enesekriitilisemalt.

Ajakirjandusliku diskursuse raames saab rääkida üldiselt moraalsest kujutlusvõimest, kui ajakirjanik peab kajastama mingit konflikti. Eeskätt on see kontseptsioon abiks, et ajakirjaniku „avalikkuse huvi“ teenimisele tuua juurde paljude teiste osapoolte perspektiiv. Kujutlusvõime on võime oma peas näha erinevaid võimalikke ja võimatuid stsenaariume, vaadates neid erinevates perspektiivides (Werhane, 1999: 100-101). Adam Smith kirjeldas moraalset kujutlusvõimet, et see aitab meil näha emotsioone ilma neid ise tundmata. See on oskus mitte niivõrd kujutleda, kuidas meid mingi olukord mõjutab, vaid panna end teise inimese rolli ja proovida näha, kuidas see teda mõjutab (Werhane, 1999:121). Millised eetilised dilemmad võivad tõstatuda, kui kaaluda läbi erinevad perspektiivid mingit sündmust kajastamisel (Werhane, 1999:121).

Seos moraalse kujutlusvõime, ehk kuidas me erinevaid probleeme tajume, ja õiglase ning erapooletu vaatenurga vahel hõlmab järgmist:

- a) olukorra teadlikkust: kontekst, karakter, situatsioon, dilemma küsimus;
- b) kontseptsiooni konteksti mõistmine;
- c) teadlikkus moraalse konflikti võimalikkusest ja situatsioonist tuleneva konflikti võimalikkusest;

d) mõistmist, et ka teised seotud või kõrvalised osapooled võivad vastavalt oma rollile tõstatada küsimust (Werhane, 1999: 120-121).

Veelgi produktiivsem võimalus on kõrvalt vaatajal tõstatada järgmised küsimused:

- a) kas dilemma on paremini lahendatav, kui anda kontekstile kindel ettekirjutus?
- b) millised võimalused on kontekstist mittesõltuvad?
- c) kas me peame kohandama olukorra vastavalt situatsioonile või suunama tähelepanu ühele konkreetsele osapoolele?

Moraalne kujutlusvõime või normatiivivaba refleksioon kaasab endas oskust olukorda hinnata erinevates perspektiivides:

- a) senise olukorra hindamine ja uued võimalused;
- b) näha, kuidas moraalselt õigustada tekkinud võimaluste realiseerimist, mõlema juhtumi raames;
- c) ümber mängima olukorra, mis konkreetse olukorra tekitas;
- d) uuesti kaaluda sotsiaalseid ja moraalseid norme või standardeid uue tekkinud olukorra raames, uuesti tõlgendada mineviku või praeguseid sündmuseid tekkinud olukorra valguses (Werhane, 1999: 120-121).

Moraalse kujutluse (*moral imagination* ingl. k) kontseptsioonis suunatakse inimene kaaluma, miks osapool käitub üht- või teistmoodi (Werhane, 1999: 107). Käesoleva uurimistöö kontekstis saab küsida, miks mingi allikas meile mingit infot jagab. Mis on see, mida ta soovib sellega saavutada.

1.2. Avalik huvi

Mõisted „avalik“ või „avalik huvi“ on olemuselt määratlemata õigusmõisted (Ikkonen, 2005: 187). Tulenevalt mõiste reguleeritamatusest on püütud õigusteadlikes töodes leida mõistele erinevaid tähendusi. Sõnale „avalikkus“ (ka üldsus) antakse sõnaraamatutes kolm tähendust: esiteks tähendab see avatust publikult, mittevarjamist; teiseks tähistatakse sellega kindlaksmääramata arvu isikuid, kes moodustavad kriitilise massi (maksimaalselt laia isikute ringi); kolmandaks tähendab avalikkus orienteeritust ühiskondlike eesmärkide saavutamisele (Ikkonen, 2005:189-190).

Kuna mõiste on reguleerimata, siis lihtsamalt öeldakse lähtutakse sageli sellest, et avalik huvi on ühiskondlik huvi, ehk midagi, mis läheb korda paljudele. Oluline on teha vahet, kas tegemist on avaliku huviga ehk vajadust teada saada või avaliku uudishimuga. Kaasuses Hannover vs Saksamaa leidis Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK), et kui info kätkeb endas üldist huvi pakkuvat teemas, siis eraelu puutumatuse kaitse aheneb, kui tegemist on meelelahutusliku infoga, millele lasub pigem avalik uudishimu, siis kehtib eraelu puutumatus (EIK, von Hannover vs Saksamaa).

Samas kasutatakse seda sõnakooslust sageli millegi põhjendamiseks. Näiteks kasutab „avalik huvi“ mõistet ka ajakirjanduseetika koodeks. Näiteks punktis 4.6. Andmeid ja arvamusi konkreetsete inimeste tervisliku (nii vaimse kui füüsilise) seisundi kohta ei avaldata, välja arvatud juhul, kui inimene on andmete avaldamisega nõus või kui niisuguste andmete avaldamist nõuab avalikkuse huvi. Samas meil ei ole teada, mis see avalik huvi täpsemalt on, seega peab ajakirjanik ise otsuse langetama.

Ajakirjandus peab arvestama ka avaliku huvi suurust võrdluses kajastatava isiku maine kahjustatava määraga. Isikuandmeid võib andmesubjekti nõusolekuta töödelda ajakirjanduslikul eesmärgil, kui selleks on avalik huvi ja see on kooskõlas ajakirjanduseetika põhimõtetega, sealjuures isikuandmete avalikustamine ei tohi ülemäära kahjustada andmesubjekti õigusi (IKS § 4). Eetika puhul on peamisteks väärtusteks tõde, õiglus ja inimväärikus, mille tagamine eeldab kokkulepitud käitumisprintsipi, aga moraalne otsustus tuleb vastu võtta igal ajakirjanikul arvestades iga juhtumit.

Vaatamata avalikust huvist ei tohi rikkuda süütuse presumptsiooni. Vastavalt Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 22 ei tohi kedagi käsitleda kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus. Kuriteos süüdi tunnistamine nõuab ranget ja erapooletut protseduuri ning niikaua, kui see ei ole lõppenud, tuleb nii isiku reputatsiooni kui ka õigusemõistmise erapooletuse huvides, hoiduda kellegi käsitamisest kuriteos süüdi olevana (Allas, 2013). Vaatamata sellele, et meedia roll on ühiskonda teadvustada, siis võib ka selle kaudu inimestele kahju tekitada, sekkudes nende eraellu või nende väärikuse ja au riivamisega. Elis Allas leidis enda magistritöös, et rangem meediaregulatsioon ja seeläbi väljendusvabaduse ulatuslikum piiramine ei ole Eesti vajalik, kuid ajakirjanikele suunatud käitumiskoodeksid ja meedia eneseregulatsioon võivad olla praktiliseks abiks teel eetilise ajakirjanduse poole,

kaitstes meedia sõltumatust ja aidates kaasa eetiliste standardite edendamisele ja konfliktide lahendamisele, sealhulgas vähendades ajakirjanike vastu suunatud õiguslike sanktsioonide riski (Allas, 2013).

1.3. Ajakirjanduseetika

Ajakirjandust nimetatakse demokraatia valvekoeraks. Sageli lausa neljandaks võimuks. Tõde on universaalne väärtus, mis on kultuuriliselt kokku lepitud, see on sõnastatud positiivse väärtusena ka eetikakoodeksis. Ajakirjanikud järgivad Eesti ajakirjanduseetika koodeksit, mis koosneb käitumisprintsiipidest ja väärtustest, mis suunavad neid tegema professionaalselt moraalseid otsuseid.

Uudisllood peavad vastama kolmele kriteeriumile: olema täpsed, tasakaalustatud ja objektiivsed. Tasakaal tähendab, et uudises tuleb vaadelda probleemi kõikidest olulistest külgedest ning anda sõna kõigile osapooltele, hoolimata sellest, milline on reporteri enda arvamus (Hennoste, 2001: 56-61). Kuid ajakirjanikel on vabadus küsida infot erinevatelt allikatelt ja teha otsus, kellele anda sõna ja kuhu asetada fookus tulenevalt infolt, mis neil on, isegi kui see on prokuratuuri poolt väljastatud.

Minu töös on ajakirjanduse eetikakoodeksi järgi olulised punktid:

1.2. Ajakirjandus teenib avalikkuse õigust saada tõest, ausat ja igakülgselt teavet ühiskonnas toimuva kohta. Ajakirjanduse üks peamine kohustus on ühiskonnas kriitiliselt jälgida poliitilise ja majandusliku võimu teostamist.

1.5. Ajakirjandus ei tohi oma tegevusega kellelegi tekitada põhjendamatuid kannatusi, veendumata, et avalikkusel on tõesti vaja seda informatsiooni teada.

4.1. Uudised, arvamused ja oletused olgu selgelt eristatavad. Uudismaterjal põhinegu tõestataval ja tõenditega tagatud faktilisel informatsioonil.

4.2. Konflikti sisaldava materjali puhul peab ajakirjanik ära kuulama kõik osapooled.

4.4. Ajakirjandus ei või inimest käsitleda kurjategijana enne sellekohast kohtuotsust.

5.1. Kui kellegi kohta avaldatakse tõsiseid süüdistusi, tuleks talle võimaluse korral pakkuda kommentaari võimalust samas numbris või saates.

Kui analüüsida eetikakoodeksi punkte, siis esmalt on oluline aru saada, millisel juhul on vastutus institutsioonil, organisatsioonil ja ajakirjanikul, seetõttu on oluline analüüsida, kes ja kuidas tagab vastava printsiibi järgimise. Institutsioonil ei saa olla moraalset kujutlusvõimetega võimalust läbi viia moraalse arutluse protsessi. Korruptsioonikuritegude puhul on oluline anda ajakirjanikule moraalse kaalutlemise kohustus. Samuti on süüd puudutava diskursusega kohustus kaaluda võimalikke kajastamise tagajärgi kõikidele osapooltele.

Konfliktide kajastamisel on alati vähemalt kaks osapoolt. Korruptsioonijuhtumite puhul on selleks süüdistatav ja süüdistaja (riik). Süüdistatavale tuleb alati sõna anda ja kui ta keeldub kommentaarist, peaks ajakirjandus selle ka üles märkima. Leht ei tohi käsitleda osapooltena ainult ametnikke, parteisid, enamusi, prominente jms ning unustada ära tavalisi inimesi, kliente, vähemusrühmi jms (Hennoste, 2001: 60).

Punkt 1.5 sõnastab, et ajakirjandus ei tohi kellelegi põhjustada põhjendamatuid kannatusi. Punkt 1.5 reguleerib kolme osapoole suhet: ajakirjandus institutsioonina, isikud, kellest ajakirjandus kirjutab ja avalikkus, kellel võiks olla põhjendatud vajadus antud informatsiooni saada. Avalikkus peab saama tõest, ausat ja igakülgselt teavet, kuid eetikakoodeks ei ütle, et kohest teavet, mis võib tähendada, et poolik ja ühekülgne informatsioon on suurem viga kui kohene teave. Kuna kohtueelsemenetluse ajal saab menetluse kohta infot jagada ainult prokuratuur, siis oleks eetilise fookus ajakirjanikel suunata kohtumenetluse perioodi, mil saab analüüsida mõlema osapoole seisukohti.

1.4. Korruptsioon

Korruptsioon (ladina *corruptio* rikutus, moraalne laostumus, äraostetavus) tähendab kõige levinuma definitsiooni kohaselt ametiseisundi ja sellest tulenevate õiguste kuritarvitamist isikliku rikastumise või muudel omakasu eesmärkidel. Korruptsiooni on aga praktikas sageli raske üheselt defineerida, mistõttu on tähtis mõista selle sisu. Korruptsiooni teadvustamine

võib olla individuaalne, kuid üldiseid põhimõtteid kujundab ühiskond ning need sätestatakse seadusandliku võimu kaudu õigusaktides. Ametiisikute korruptiivset tegevust iseloomustatakse kõige sagedamini korruptiivse tulu aspektist – altkäemaksu andmine/võtmine. (Kaitsepolitseiameti kodulehekül, i.a).

Oma olemuselt kuuluvad klassikalised korruptsiooni süüteod karistusseadustiku (KarS) 17. peatükki. Kui korruptsioonist räägitakse, siis klassikaliselt mõistetakse altkäemaksu võtmist ja andmist (vastavalt karistusseadustiku §-d 294 ja 298). Karistusseadustiku aususe kohustuse rikkumise jagu aga sätestab täiendavad korruptsioonikuriteod. Nendele on lisaks altkäemaksule ka mõjuvõimuga kauplemine (KarS § 298¹), ametialane võltsimine (KarS § 299), riigihangete teostamise nõuete rikkumine (KarS § 300) ja toimingupiirangu rikkumine (KarS § 300¹).

Töö olemust arvestades seletan lühidalt toimingupiirangu rikkumist. Toimingupiirangu rikkumise mõistmiseks tuleb mõista korruptsioonivastast seadust (KVS). Lühidalt öeldes, annab korruptsioonivastane seadus ülevaate, kas ja missugustel tingimustel võib ametiisik mingite otsuste või toimingute vastuvõtmisel osaleda. Toimingupiiranguteks loetakse toimingut või otsust, kui (1) otsus või toiming tehakse ametiisiku enda või temaga seotud isiku suhtes; (2) ametiisik on teadlik tema enda või temaga seotud isiku majanduslikust või muust huvist, mis võib mõjutada toimingut või otsust; (3) ametiisik on teadlik korruptsiooniohust (KVS § 11 lg 1 p-d 1-3). Ametiisikuga seotud isikuks loetakse neid füüsilisi või juriidilisi isikuid, kelle huvides ametiisik teeb otsuse ja ta teab, et see soodustab neid (ametiisiku pereliige, ametiisikule kuuluv vähemalt 1/10 osalusega äriühing, juriidiline isik, mille juhatuse või nõukokku ametiisik kuulub, muu isik, kelle tegevus väljaspool ametiisiku ametiseisundit ametiisikut oluliselt ja vahetult mõjutab).

Toimingupiirangu norm ja selle kohaldamine on keeruline ning käesoleval hetkel puudub ka Riigikohtu põhjanev praktika. On ainult üks kaasus, mida Riigikohus toimingupiiranguga seondult on käsitlenud – Neinar Seli kaasus (RKo 3-1-1-98-15, 11.12.2015). Aastatel 2014-2017 on registreeritud 30 toimingupiirangu rikkumist, samaaegselt aga 350 altkäemaksu võtmist (Kuritegevus Eestis 2017). Seda, et toimingupiirangu rikkumine on segane, on käsitlenud ka vandeadvokaat Oliver Nääs Postimehe arvamusrubriigis (Korv ja Nääs, 2015). Kuigi käesoleva töö teemaks ei ole toimingupiirangu sisuline analüüs, pidasin vajalikuks anda sellest kui kuriteost antud töö lugejale lühikene ülevaade.

1.5. Õiguslik ja ajakirjanduslik diskursus

Õigusliku diskursuse all mõistame kuriteo-õigeksmõistmise protsessi ja ajakirjandusliku diskursusena mõistame, kuidas ajakirjanik konstrueerib sündmust uudiseks.

Ilona Leib (2003) on oma bakalaureusetöös „Politsei altkäemaksujuhtumite konstrueerimine trükimeedias 2000-2003“ toonud välja õigusliku ja ajakirjandusliku diskursuse peamised punktid:

- õigusaktidel või -traditsioonidel nii keelekasutuse kui ka tegutsemise mõttes;
- juriidiliselt määratletud keelekasutusel: juriidilisi termineid kasutatakse ainult kindlaks määratud juhtudel, need on võimalikult täpsed ja sellisel terminikasutusel on alati juriidiline põhjus;
- õiguslikul loogikal ja struktuuril: nt tegu > teost teatamine politseile > kriminaalmenetluse alustamine > kohtueelne menetlus > kohtuelse menetluse lõpule viimine > süüdistuse esitamine > kohtumenetlus > kohtuotsuste langetamine > edasi kaebamine > kohtuotsuse jõustumine > karistus/õigeksmõistmine;
- objektiivsel suhtumisel, tõenditel ja süütuse presumptsioonil;
- määratletud osalejatega protsessidel: nt kannatanud, kahtlustatav ja kurjategija, uurimisasutus ja prokuratuur (väljaspool uurimise faasi pole õiguslikus diskursuses osaleja identifitseerimine tulemuse mõttes oluline);
- määratletud faasidega protsessidel: kohtueelne menetlus, süüdistusakti koostamine ja kohtumenetlus;
- allika autoriteetsusel, mille määrab osalus protsessis.

1.6. Kriminaalmenetluse käik ja ebatäpse kajastamise riskid

1.6.1. Kriminaalmenetluse alustamine

KrMS 193 lg 1 kohaselt alustatakse kriminaalmenetlust uurimisasutuse või prokuratuuri esimese uurimis- või muu menetlustoiminguga, kui selleks on ajend ja alus ning puuduvad menetlust välistavad asjaolud. Kriminaalmenetluse saab jagada kaheks osaks: kohtueelne menetlus ja kohtumenetlus. Kriminaalmenetluses esinevad mitmed põhimõtted, nagu näiteks legaliteedi põhimõte (KrMS § 6 – selgitus: kui on kuritegu, siis tuleb uurida), süütuse presumptsioon (KrMS § 7 – selgitus: kedagi ei käsitata kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus) jne. Kriminaalmenetlus on kohtumenetluse liik, milles eksimused ja tõendamatus tõlgendatakse süüdistava kasuks, sest rahvakeeli öeldakse selle kohta, et parem kümme süüdi isikut vabaduses kui üks süütu vangis.

1.6.2. Kriminaalmenetlusega seonduvad toimingud kohtueelses menetluses

Vastavalt kriminaalmenetluse seadustikule ja “kohtueelse menetluse” põhimõttele saab teha järeldusele, et see on kriminaalmenetluse kulg, mis jääb kriminaalmenetluse alustamise ja esimese kohtuistungiga vahele. See on tinglikult aeg, millal uurimisasutused koguvad tõendamiseseme asjaoludest lähtuvalt tõendeid. Kohtueelse menetluse käigus võibki infot jagada ainult prokuratuur.

Eestis uurivad korruptsioonikuritegusid kaks asutust: Politsei- ja Piirivalveameti Keskkriminaalpolitsei ning Kaitsepolitseiamet. Asutuste vaheline töökorraldus korruptsiooni valdkonnas on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega (Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitseiameti vaheline uurimisalluvus, 2018). Sisuliselt on riigis toimuv kõrgemal tasemel toimuv korruptsioon, nagu Riigikogu liikmed, valitsusasutuste, ministriumite, kaitseväge, suuremate kohalike omavalitsuste ja riigi ettevõtete juhid ja juhtivtöötajad Kaitsepolitseiameti uurimisalluvuses, muu aga Politsei- ja Piirivalveameti pädevuses.

Kohtueelse menetlusega kogutakse tõendeid, mis on olulised antud kriminaalasjas. Tõendiks loetakse kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu, tunnistaja või asjatundja ütlus, ekspertiisiakt, eksperdi antud ütlus ekspertiisiakti selgitamisel, asitõend, uurimistoimingu, kohtuistung ja jälitustoimingu protokoll või videosalvestis, samuti muu dokument ning foto või film või muu teabetalletus (KrMS § 63 lg 1).

Lisaks võib kasutada kriminaalmenetluse asjaolude tõendamiseks muid eelnevalt nimetatud tõendeid, kui need ei ole kuriteo või põhiõiguste rikkumise teel saadud tõenditega. Tõendeid kogutakse viisil, mis ei riiva kogumises osaleja au ja väärikust, ei ohusta tema elu või tervist ega tekita põhjendamatult varalist kahju. Keelatud on tõendeid koguda isikut piinates või tema kallal muul viisil vägivalda kasutades või isiku mäluvõimet mõjutavaid vahendeid ja inimväärikust alandavaid viise kasutades (KrMS § 64 lg 1).

Kriminaalmenetluse puhul, mis seonduvad korruptsiooniga, on üsna tõenäoline, et läbi viiakse jälitustoiminguid. Jälitustoiming on isikuandmete töötlemine seaduses sätestatud ülesande täitmiseks eesmärgiga varjata andmete töötlemise fakti ja sisu andmesubjekti eest (KrMS § 126¹ lg 1). Jälitustoiminguteks on järgnevad toiminguid: varjatud jälgimine, võrdlusmaterjali varjatud kogumine ja esmauuringute tegemine, asja varjatud läbivaatus ja asendamine, postisaadetise varjatud läbivaatus, teabe salajane pealtkuulamine või –vaatamine, kuriteo matkimine ja politseiagendi kasutamine (KrMS § 126⁵ – 126⁹).

Pärast läbiotsimisi võib kaasneda ka kahtlustatava kinnipidamine või vahistamine. See on koht, kus meedia rikub oluliselt süütuse presumptsiooni, kuna eksitakse juriidiliste terminite kasutamisel. Kinnipidamine on isikult kuni 48 tunniks vabaduse võtmine, kuid vahistamine on kahtlustatavale, süüdistatavale või süüdimõistetule kohaldatav tõkend, mis seisneb isikult kohtumääruse alusel vabaduse võtmises. Juba see, et vahistamist saab taotleda ainult kohtult, näitab, et tegemist on niivõrd tugeva põhiõiguste riivega. Ka vahistamise põhjendused on karmimad, st et isiku vahistamist võib taotleda, kui ta võib kriminaalmenetlusest kõrvale hoiduda või jätkuvalt toime panna kuritegusid.

Tuginedes eeltoodule, on oluline, et ajakirjanik oleks juriidilises terminoloogias tugev, sest vale termini kasutamine – kas kinnipidamine või vahistamine – võib anda meediaväljaande lugejale täiesti vale signaali kuriteo raskusastme ja isiku käitumise kohta. Näide 19.12.2018.a. Lõuna-eestlase lehest, kus avaldati artikkel “Prokuratuur avalikustas Danske kriminaalasjas

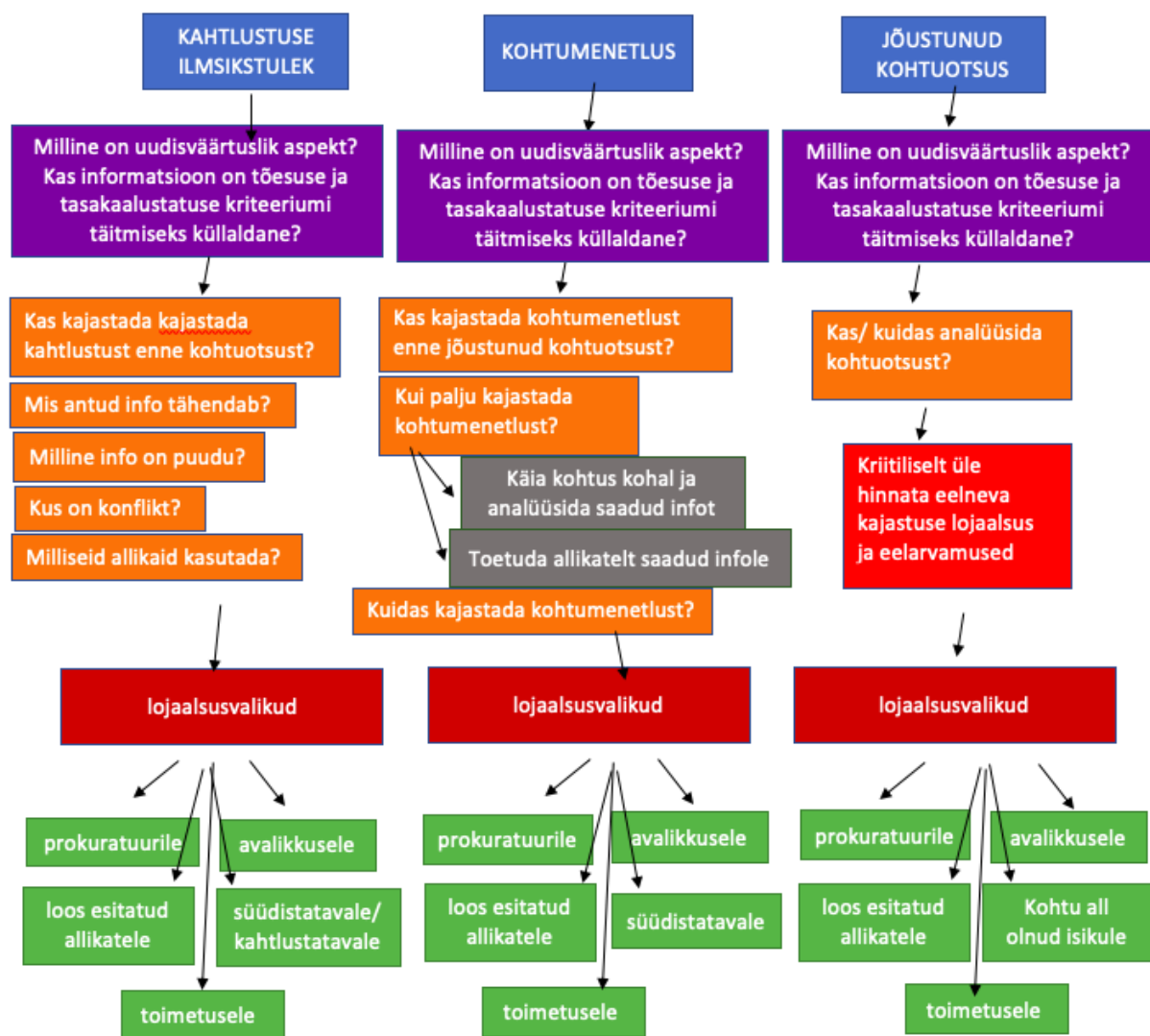
vahistatud isikute nimed” või sama kuupäeva Äripäeva artikkel “Danske rahapesuskandaal: vahistatuid tuleb ilmselt juurde, arestitud üle miljoni euro eest vara”. Minule, kui lugejale, tekib tunne, et isikud on kohtu loal võetud vahi alla, sest nad võivad toime panna uusi kuritegusid. Kuid tegelikult on ajakirjanik eksinud terminoloogia vastu, sest 19.12.2018 ütles riigi peaprokurör Lavly Perling Postimehele, et riigiprokuratuur ei taotle Danske rahapesu kahtluseluste vahistamist ja tegelikult kuulati isikud lihtsalt üle.

Kui kriminaalmenetluses ei realiseeru mõni menetlusliik peale üldmenetluse (nt kokkuleppemenetlus), siis koostabki menetlust juhtiv prokurör süüdistusakti ja saadab kriminaalasja kohtusse. Ka need toimingud leiavad tihtipeale kajastust meedias ning objektiivselt vaadates on need artiklid minu hinnangul siiski juba ette süüdimõistva alatooniga. Näiteks Äripäeva artiklid “Tartu endine abilinnapea sai süüdistuse” või “Prokuratuur tahab Kajar Lemberi kriminaalasja peatselt kohtusse saata”.

1.7. Kriminaalmenetlusega seonduvad toimingud kohtumenetluses

Kohtumenetlus oma olemuselt on lihtne, omapoolsed tõendid esitab prokuratuur ja süüdistatav. Kohtuistung on avalik, kui kohtunik ei ole otsustanud vastupidist. Seega on ajakirjandusel võimalik tutvuda mõlema osapoole ütlustega. Reeglina kas ei ole üldse või on kaitsjal väga vähe tõendeid juurde esitada, mis olemuselt on õigustavad. See tähendab seda, et kohtuistungeid väisavad ajakirjanikud, saavad ideid artikliteks suuresti just prokuratuuri poolsetest tõenditest, mis aga ei ole õigusriigile kohaselt saanud enne kohtuotsust vastust, kas need tõendid on süüdimõistva otsuse aluseks või mitte.

Joonis 1 ajakirjanike kaalutluskohad seoses kriminaalmenetluse erinevate etappidega/ autor: Katri-Helena Kaasik

2. Töö uurimisküsimused

Käesoleva töö uurimisküsimused on:

1. Millised on moraalsete valikute kohad ajakirjanikul korruptsioonikuritegude kajastamisel?
2. Kui palju kajastust leidis kaasus erineval ajaperioodil?
3. Keda ajakirjanikud kasutasid allikatena?
4. Milliseid võimalusi annab moraalse kujutlusvõime kontseptsooni rakendamine ajakirjanike professionaalsele eetikale?

Uurimisküsimusele vastamiseks kasutan kolme vaadet. Esimesena vaatlen, kuidas kajastati Haljand Kaasiku ja Aivar Soobi kaasust Postimehe ja ERR-i veebiväljaanded. Kes olid allikad, kui palju ja millist infot edastati. Teisena kasutan autoetnograafilist analüüsi, et avada kaasuse teine pool, mis aitab näha seda, kuidas mõjus ajakirjanike kajastus süüdistavale poolele. Kolmandana käsitlen kahe analüüsi tulemusi moraalse kujutlusvõime teooria põhjal.

3. Meetodid ja valim

3.1. Meetodid

3.1.1. Kvalitatiivne sisuanalüüs

Kõigepealt kasutan oma töös kvalitatiivset sisuanalüüsi. Kasutasin induktiivset kodeerimist, mis annab võimaluse analüüsida artiklite autorite mõttekäike (Kalmus, Masso ja Linno, 2015). Kõigepealt otsisin välja artiklid, mis puudutasid Haljand Kaasiku ja Aivar Soobi korruptsioonikahtlustust. Tegin kindlaks artikli ajavahemiku, kes on allikad, millise/milliste allikate infot kasutatakse, millist uut infot annab artikkel edasi.

Andmete analüüsimiseks tegin tabeli (Lisa1), kus nähtuvad kõik kodeeritud avaldatud artiklite kohta. Tabelis kajastatud tulp „vahemik“ tähendab, millisel menetlusperioodil antud artikkel ilmus.

Koodid vahemiku kohta:

EK – enne kohtumenetlust

KA – kohtumenetluse ajal

PK – pärast jõustunud kohtuotsust

„Allika“ tulpa kirjutasin kõik allikad, keda on kasutatud artikli kirjutamiseks. Sealjuures mainisin ära, kas ajakirjandus on allikatega otse suhelnud või kasutanud kohtus kõlanud kommentaare või mõne teise meediaväljaande kirjutist.

Allikate tulbas mainisin ka selle, kui artiklis nähtub, et kelleltki on küsitud kommentaari, kuid väljaandel ei õnnestunud allikaga ühendust saada.

Tulpa märgin ära ka, millise poole allikaid on kajastatud ning kas on tasakaalus. Seda kodeerin valemi järgi x:y:z

x tähistab alati kaebaja poolt ehk prokuratuur või uurimisasutus

y tähistab alati süüdistatava poolt ehk kas süüdistatav või tema kaitsja

z tähistab alati kõrvalist isikut, keda on artikli jaoks allikana kasutatud

Kui artiklis on pikalt kirjutatud süüdistuse sisu, käsitlen seda, kui prokuratuuri on kasutatud allikana, sest sisuliselt on süüdistuse sisu prokuratuuri väide.

Analüüs- ja arvamusartiklis ei nimeta ma ühtegi allikat.

Tulpa, kus on info, mis puudutab kriminaalsüüdistust, kirjutasin välja punktid, millist infot on tahetud artiklis edasi anda.

Kodeerimisest saadud tulemuste esitamiseks kasutan oma töös kvalitatiivset sisuanalüüsi ja meetodiks on juhtumiülene analüüs, kus vaatlen kahte erinevat korruptsioonikaasust. Juhtumiuuringu strateegia sobib vastama *kuidas*- ja *miks*- küsimustele (Lahrand, 2008: 75).

3.1.2. Autoetnograafiline meetod

Haljand Kaasiku kaasuse puhul kasutan ma lisaks veel autoetnograafilist meetodit, mis annab võimaluse antud olukorda retrospektiivselt analüüsida, et anda vastus küsimusele, milline on ajakirjanduse kajastuse konstrueerimise tagajärg isiklikul tasemel.

Autoetnograafia on kvalitatiivne uurimismeetod, mille käigus kasutab uurija andmeid endaga seotud konteksti kohta, et luua teatud olukordade vahel seoseid. See loob uurijale akna, mille kaudu mõistetakse välist maailma. Selline uurimisviis on uurijakeskne. Uurimismeetod kasutab süstemaatilist andmete analüüsi ja selle tõlgendamist uurija-keskselt. Uurija on analüüsi keskmes kui „uurija“ kui ka „uuritav“ (Ngunjiri, 2010).

Uurija ja uuritava vaheline piir on hägune, mistõttu on autoetnograafiline meetod korduvalt kahtluse alla seatud (Ngunjiri, 2010). Teine kitsaskoht on isikute anonüümsus, sest taolises uurimismeetodis on raske varjata isikute identiteeti, eriti käesoleva kaasuse puhul, kus on tegemist avaliku sektori töötajatega.

Lähenen infole retrospektiivse analüüsiga, ehk tagasiulatavalt meenutades kronoloogiliselt sündmuste käiku. Antud analüüs annab võimaluse uurijal turvaliselt anda edasi infot ja seda analüüsida. Eriti sobib selline uurimismeetod sensitiivse info analüüsimiseks. Kirjeldades kannatanu läbielatud etappe (Norman, 2014: 67).

Materjali kogusin kogu kaasuse vältel. Esimestest sündmustest (kui algasid avalikud menetlustoimingud) on alles mälestused, kuid alates toimiku kättesaamisest oleme perega teinud sinna märkmeid. Samuti koos advokaadiga koostasime kaebuseid prokuratuuri ja politsei vastu, mille kohta on alles mustandid, kus on kirjas meie mõttekäigud. Mul on olemas ka täielik kohtutoimik ja hilisem „Pealtnägija“ saate transkriptsioon.

Analüüsi tuleb alustada võtmesündmusest, saamaks aru, miks antud kaasus alguse sai (Norman, 2014: 48). Seejärel kronoloogilises järjestuses tuua välja sündmuskäik. Sealjuures anda erinevate olukordadele tähendus, mitte alati faktiliselt vaid ka, kuidas antud osapooled mingit olukorda nägid, kuidas antud situatsioon võis kellelegi mõjuda.

Haljand Kaasiku kaasuse puhul tuli alustada sellest, kuidas antud sündmuste jada alguse sai. Leida see võtmesündmus ning käsitleda läbi isikliku puutumuse, kuidas mõjutas ajakirjanduse kajastus ja milliseid emotsioone see meis tekitas. Samuti analüüsin, kuidas käitus ja millist mõju omas meediakajastus ajakirjanikele ja prokurörile (prokuratuurile). Oma analüüsis kasutan väljendit „meie“, mille all pean silmas ennast, isa ja ülejäänud perekonnaliikmeid, kes me tegelikult kõik osalesime aktiivselt selles kaasuses (käisime kohtus, koostasime kaitsekõne, otsisime tõendeid jne).

3.2. Valim

Käesoleva töö käigus analüüsisin kahe Eesti meediakanali kajastusi kahe Lõuna-Eesti avaliku teenistuse korruptsioonikuritegude kohta. Kasutan ühte avalik-õigusliku Eesti Rahvusringhäälingu veebilehte ja erameediakanalile AS Eesti Meediale kuuluvat veebilehte Postimees. Kuna tegemist oli Lõuna-Eestis asetsevate kohalike omavalitsuste töötajatega, siis enamik artikleid avaldati Tartu Postimehes, mis kuulub samuti AS Eesti Meedia kontserni.

Postimehe ja ERR-i valisin uurimiseks seetõttu, et need on mõlemad populaarsed meediaväljaanded ning näha, et kas on erinevust teemade kajastamisel erameediakanalis ja avalik-õiguslikus meediakanalis. Samuti kajastasid mõlemad väljaanded uuritavaid juhtumeid.

Valisin korruptsioonijuhtumiteks Aivar Soobi ja Haljand Kaasiku korruptsioonikuriteo menetlused. Mõlema isiku kohtumenetlus on lõppenud ja kohtuotsused jõustunud. Kuna mõlemad isikud töötasid Lõuna-Eestis kohalikus omavalitsuses, siis kattuvad sündmuseid kajastanud ajakirjanikud, mis annavad aimu ajakirjanike töö muustrist.

3.3. Andmekogumise ja andmeanalüüsi meetod

Vaatlesin mõlema korruptsioonijuhtumi puhul perioodi alates esimesest teemakohasest uudisest, kuni kuu aega pärast kohtuotsuse jõustumist avaldatud uudiseni Postimehes ja ERRi uudiseportaalil. Aivar Soobi puhul oli selleks perioodiks 29.09.2015-08.11.2018 ja Haljand Kaasiku puhul 03.05.2017-27.10.2018.

Teemakohaseks uudiseks loen seda, kui artiklis on mainitud, et isikut kahtlustatakse kuriteos. Teemakohaseks loen ka uudist, kus teemakese ei ole kahtlustusel, vaid isikut on tutvustatud selliselt, et tal lasub kahtlustus.

Aivar Soobi puhul jätsin aga välja kõik need artiklid, mis küll seostasid teda antud sündmusega, kuid keskendusid teisele temaga seotud korruptsioonijuhtumile.

Perioodi valisin selle järgi, kui avaldati esimene uudis, mitte kui toimus esimene avalik menetlustoiming, sest Haljand Kaasiku puhul avaldati esimene uudis ligi kaheksa kuud hiljem, ehk alles siis, kui algas kohtumenetlus. Kuu pärast kohtuotsuse jõustumist valisin seetõttu, et ajakirjanikel ei pruukinud kohehelt tekkida teadmine, et otsus on jõustunud.

Aivar Soobi juhtumi puhul analüüsin kaheksa ERR-is ilmunud artiklit ja 21 Postimehes ilmunud artiklit. Haljand Kaasiku juhtumi puhul analüüsin kolme ERR-is ilmunud artiklit ja seitset Postimehes ilmunud artiklit.

4. Aivar Soobi juhtum

Aivar Soop töötas üle 20 aasta Tartu vallavanemana kuni haldusreformini. Keskkriminaalpolitsei esitas 29. septembril 2015 Soobile kahtlustusele toimingupiirangu rikkumises suures ulatuses ning valla vara omastamises.

Süüdistuse järgi sõlmis Tartu vallavanem Soop 2013. aasta 14. aprillist kuni 2015. aasta 11. juunini tehinguid sihtasutusega Emajõe Jõeriik, mille nõukogu liige ta ise on. Lisaks süüdistati vallavanemat selles, et aastatel 2013 ja 2014 tankis ta ebaseaduslikult oma isiklikku sõiduautosse ning kanistritesse rohkem kui 200 euro eest kütust Tartu valla kütusekaardiga, jättes kulu vallale katmata. Hiljem hüvitas Soop tangitud kütuse vallale.

Tartu Maakohus tunnistas Soobi 1. novembril 2017 süüdi ja mõistis üheaastase tingimisi vanglakaristuse, keelu kolm aastat töötada avaliku ülesande täitmist nõudval ametikohal ja nõudis riigituludesse välja 54 115 eurot. Aivar Soop kaebas otsuse edasi Tartu Ringkonnakohtusse.

Tartu Ringkonnakohus tühistas 21. mail 2018 Tartu Maakohtu otsuse täies ulatuses ning mõistis Soobi esitatud süüdistuses õigeks. Ringkonnakohus leidis, et kui süüdistuse järgi tegi vallavanem sihtasutusega Emajõe Jõeriik tehingud, olles ise sihtasutuse nõukogus, siis tegelikkuses oli ta tehingute ajaks nõukogust välja astunud. Tehingutest ei saanud kasu mitte Soop, vaid Tartu valla elanikud. Kütuse omastamise episoodi puhul ütles kohus, et kuna Soop sai kütust pikema aja perioodil, siis ei saa neid võtta ühtsena, vaid eraldi tegudena ja eraldi ei ületanud summa kriminaalset piiri, ehk 200 eurot. Prokuratuur kaebas otsuse edasi Riigikohtusse.

Riigikohus otsustas 8. oktoobril 2018, et ei võta asja menetlusse ning kehtima jäi Tartu Ringkonnakohtu otsus.

Kokkuvõtvalt tähtsad kuupäevad

29.09.2015 – alustati avalike menetlustoimingutega

03.10.2017 – algas kohtumenetlus Tartu Maakohtus

01.11.2017 – Tartu Maakohtu otsus

21.05.2018 – Tartu Ringkonnakohtu otsus

08.10.2018 – Riigikohtu otsus

5. Haljand Kaasiku juhtum

Haljand Kaasik töötas Ülenurme vallavalitsuses üle 20 aasta erinevatel ametikohtades, kuid enamik aja abivallavanemana. Haldusreformi järel muudeti valla nimeks Kambja vald, mistõttu oli edaspidi Kaasiku ametinimetuseks vallavanema abi. Keskkriminaalpolitsei esitas 20.09.2016 Kaasikule kahtlustuse toimingupiirangu rikkumises eriti suures ulatuses.

Süüdistuse järgi müüs 2016. aastal Haljand Kaasikuga seotud osaühing teisele osaühingule 870 000 euro eest kinnistud, mille OÜ H.H.Kaasik oli omandanud aasta varem 18 000 euro eest. Müügihind oli seotud nende kinnistutele valla poolt teostatavate detailplaneeringutega. Seega oli Kaasikul abivallavanemana antud kinnistute detailplaneeringute menetlemisega seotud majanduslik huvi, mis võis mõjutada tema toiminguid ja otsuseid ametiisikuna.

Esimene süüdistus märkis, et Kaasiku osales 17. mail 2016 Tara, Taraääre ja Aiaääre maaüksuste ja lähiala detailplaneeringu vastuvõtmise ning avalikule väljapanekule suunamisel, kus tal korruptsioonivastases seaduses sätestatud toimingupiirangu tõttu oli keelatud osaleda. Teise episoodi järgi süüdistati Kaasikut, et ta osales ametiisikuna vastukirja koostamisel Ants Mägile, avaldades selle käigus oma seisukohta, et üldmaa suurenemine ja seega Tara, Taraääre ja Aiaääre maaüksuste ja lähiala detailplaneeringu muutmine ei ole vajalik.

Kohtumenetluse ajal selgus, et uurimisasutused olid teinud mitmeid vigu, mida kajastati põgusalt Tartu Postimehes ning pärast kohtuotsuse jõustumist lähedaste mõjutusel ETV saates „Pealtnägija“.

Tartu Maakohus tunnistas 27. septembril 2018 Haljand Kaasiku kõigis talle esitatud süüdistustes õigeks. Kohtuotsus jõustus seoses Haljand Kaasiku surmaga (01.oktoober 2018).

Kokkuvõtvalt tähtsad kuupäevad

20.09.2016 – alustati avalike menetlustoimingutega

03.05.2017 – algas kohtumenetlus Tartu Maakohtus

27.09.2018 – Tartu Maakohtu otsus.

6. Empiiriline analüüs

6.1. Andmete analüüs

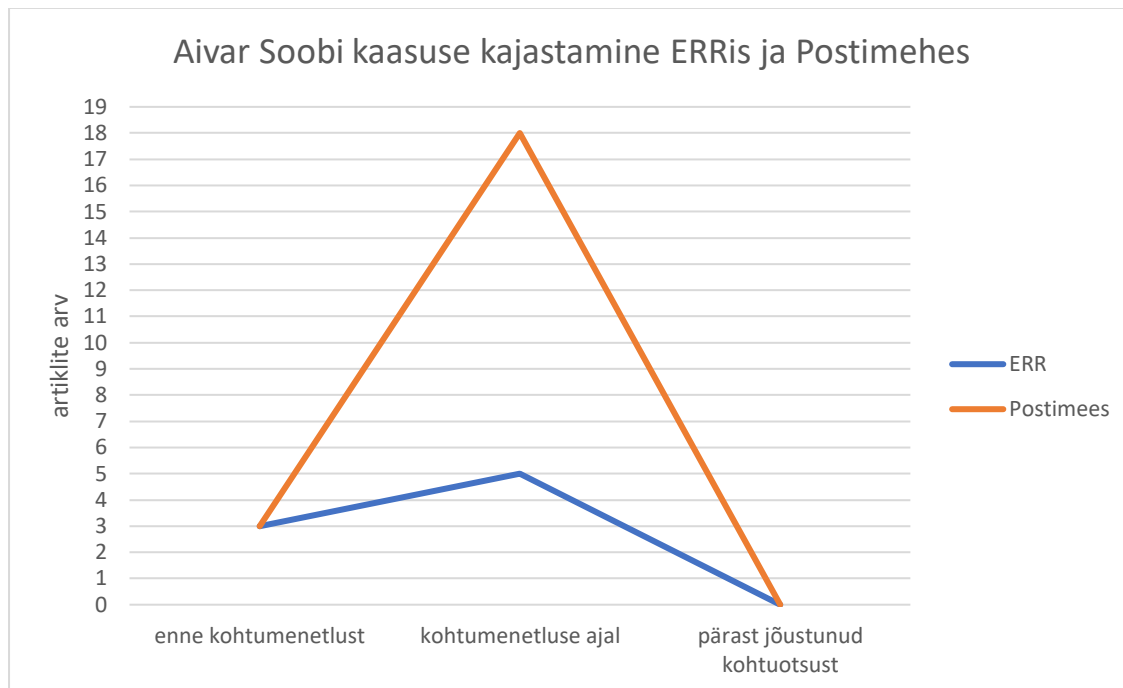
Aivar Soobi kaasust kajastati ERRis kokku kaheksa korda, millest kolm artiklit (38%) olid enne kohtumenetlust ja viis (62%) olid kohtumenetluse kestel. Ühtegi artiklit ei ilmunud kohtuotsuse jõustumise kohta (0%).

Postimehes arutati Soobi kaasust 21 korda, millest kolm artiklit (14%) olid enne kohtumenetlust ja 18 (86%) olid kohtumenetluse kestel. Ühtegi artiklit ei ilmunud kohtuotsuse jõustumise kohta (0%).

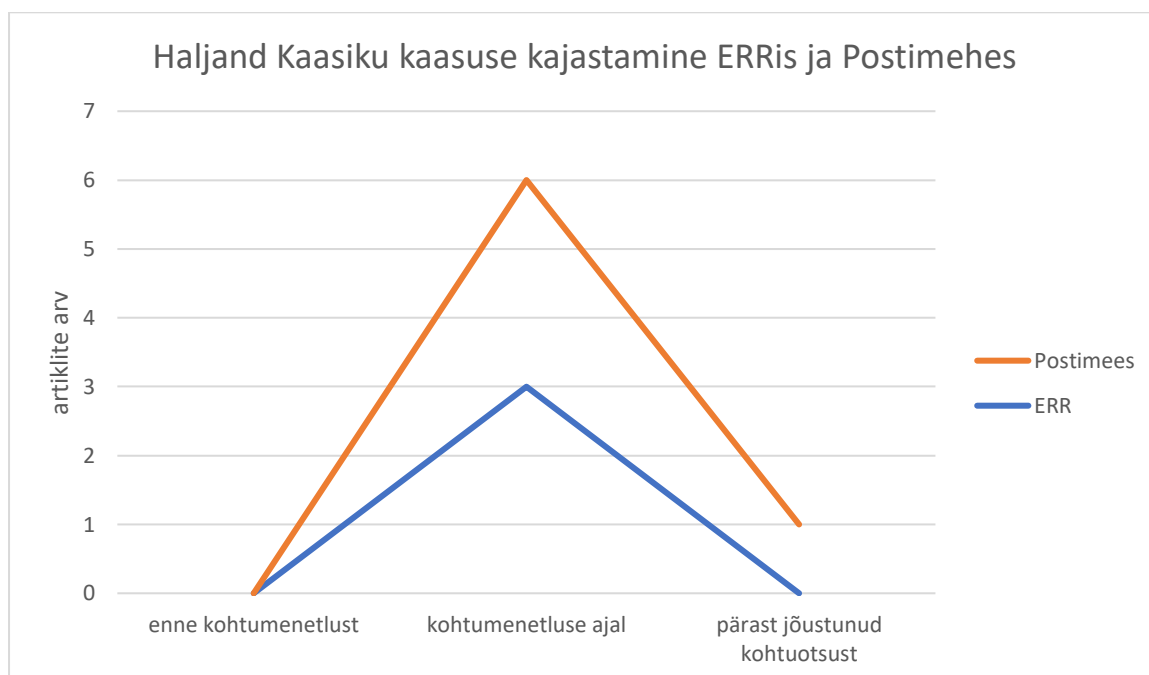
Haljand Kaasiku kaasuse puhul ei olnud ajakirjandusel infot Haljand Kaasikule esitatud kahtlustuse/süüdistuse kohta, seega esimene artikkel avaldati pärast prokuratuuri pressiteadet, 03.05.2017, samal kuupäeval oli kriminaalmenetluse eelistung Tartu Maakohtus.

Haljand Kaasiku kaasust kajastati ERRis kokku kolm korda, millest kõik kolm olid kohtumenetluse kestel (100%). Ühtegi artiklit ei ilmunud kohtuotsuse jõustumise kohta (0%).

Postimehes arutati Kaasiku kaasust kokku seitse korda, millest kuus korda olid kohtumenetluse kestel (86%) ja üks jõustunud kohtuotsuse kohta (14%).

Joonis 2 Aivar Soobi kaasuse kajastamine ERRis ja Postimehes

Joonis 3 Haljand Kaasiku kaasuse kajastamine ERRis ja Postimehes

Aivar Soobi kaasus kestis 29.09.2015-08.10.2018 ehk siis ligi kolm aastat. Kuni Ringkonnakohtu otsuseni avaldati pea iga sündmuse puhul artikkel, kuid lõplikust kohtuotsuse jõustumisest (08.10.2018-Riigikohtu otsus) ei avaldatud enam ühtegi artiklit.

Haljand Kaasiku kaasus kestis 20.09.2016-27.09.2018, kuid kuna ajakirjanduseni jõudis info 03.05.2017. Seega oli kaasus aktiivne umbes 1,5 aastat. Kui 27.09.2018 otsustas Tartu Maakohtus Haljand Kaasiku õigeks, ilmusid vastavasisulised artiklid nii ERRis kui Postimehes. Mõlemas väljaandes sai sõna prokurör Marge Püss, öeldes, et ta esitab apellatsiooni kohtuotsuse edasikaebamiseks. See andis ajakirjandusele märku, et kohtumenetlus võib edasi kesta. Samas suri Kaasik 01.10.2018, mistõttu automaatselt jõustus Tartu Maakohtu otsus. Sellesisuline artikkel ilmus küll Postimehes, aga mitte ERRis.

6.2. Allikad

Vastavalt ajakirjanduseetika koodeksi punktile 4.2. peab konflikti sisaldava materjali puhul ajakirjanik ära kuulama kõik osapooled. Antud kaasuste osapoolteks on süüdistatav/kahtlustatav ja süüdistaja (prokuratuur või keskkriminaalpolitsei). Vastavalt artikli sisule võib olla ka teisi osapooli, kes kommenteerivad antud sündmust. Lisaks ütleb ajakirjanduseetikakoodeksi punkt 5.1, et kui kellegi kohta avaldatakse tõsiseid süüdistusi, tuleks talle võimaluse korral pakkuda kommentaari võimalust samas numbris või saates. Kusjuures oluline on, et ei kasutata ainult kõiki osapooli allikatena, vaid antakse reaalselt võimalus vastulauseks. Antud kaasuste kajastamisel on sageli esitatud konflikt ja tsiteeritud või parafraseeritud allikat, kuid see ei sisalda endas vastulauset. Samuti sobib vastus sageli konteksti, kuid ei sisalda vastulauset antud tekstile.

Tabelist nähtub, et info kajastamisel on tasakaal allikate kasutamisel prokuratuuri ja uurimisorganite keskne. Lähtudes sellest, et enamus artiklid kätkevad endas järjestikust interaktiivsust ja artiklis on pikalt välja kirjutatud kahtlustuse/süüdistuse sisu, ehk prokuratuuri seisukoht, siis pole sisuliselt ühtegi artiklit, kus puudub süüdistajapoolne allikas. Samas on korduvalt näha, et süüdistatava/kahtlustatava poolset allikat on kas napilt parafraseeritud või tsiteeritud.

Näiteks 12.09.2018 ERRis ilmunud artiklis „Prokurör taotleb Ülenurme eksabivallavanemale rahalist karistust“ tuuakse põhjalikult välja süüdistuse sisu prokuröri Marge Püssi ja prokuratuuri pressiesindaja Kauri Sinkeviciuse kommentaaridega. Artiklis kirjeldati, millest süüdistus tuleneb. Artiklis on justkui eetikakoodeksit järgides lisatud vastaspoole kommentaar:

Kaitsja Sirje Must leidis, et Kaasik tuleb kogu süüdistuse ulatuses õigeks mõista.

Väljatoodud lõik ei vasta tegelikkuses kohtus kõlanud põhjendustele, miks Sirje Must leidis, et Kaasik tuleb õigeks mõista, vaatamata sellele, et kahtlemata Must põhjendas kohtuvaidlustes oma väidet. Jääb selgusetuks, miks ajakirjanik pidas vajalikuks põhjalikult käsitleda süüdistaja argumente, aga mitte süüdistatava.

Sarnase näite võib tuua ka Postimehest, kus avaldati 02.11.2017 artikkel „Vallavanem jäi kohtus süüdi“. Selles artiklis analüüsiti kohtuotsust ja süüdistust sarnaselt ülalnimetatud artikliga. Allikadena kasutati prokurör Marge Püssi, aga ka kohtunik Heli Sillaotsa põhjendusi. Aivar Soobi kommentaar oli napp:

Soop ise jäi lõpuni arvamusele, et ta ei ole milleski süüdi ning on teinud kõike valla hüvanguks. Küsimusele, kas ta kaebab kohtuotsuse edasi ja kas ta jätkab vallavanemana, lubas Soop vastata siis, kui ta on kohtuotsusega tutvunud.

Ka siin ei kommenteeri Soop karistuse suurust ega peatuta pikemalt süüdistuse vastuargumentidele.

6.3. Artiklite sisu analüüs

Süütuse presumptsiooni järgi kedagi ei käsitata kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus. See ei kuulu eetika alla, vaid tuleneb Eesti Vabariigi Põhiseadusest. Seega ei ole kellegi süüdlaseks nimetamine enne süüdimõistvat otsust mitte lihtsalt ebaeetiline, vaid seadusevastane. Samas suhtub ajakirjandus sellesse leebemalt. Ka antud korruptsioonikaasuste raames on ajakirjandus käsitlenud „süüdimõistvat“ sõnavara.

Artikli pealkirjades on ajakirjanikud sageli kasutatud sõnapaare „kohtus süüdi jäänud“, „mõistis süüdi/õigeks“. Õige oleks märkida „jäi esimeses astmes süüdi/õigeks“ või „esimeses/teises astmes süüdi jäänud“ jne. Samas on pealkirja maksimaalne soovitatav pikkus 45 täheruumi (Hennoste, 2001: 301), mistõttu on mõistetav, et pealkirjad on mingil määral eksitavad. See-eest on sel juhul oluline, et juhtlõigus omistatakse väitele korrektne vorm.

Analüüsitavate korruptsioonikaasuste meediakajastuste seas oli mitmeid artikleid, kus ajakirjanikul puudus kujutlusvõime analüüsida prokuratuuri perspektiivi info avaldamisel. Näiteks kopeerides pressiteateid, küsimata teiste osapoolte kommentaari antud infole.

Antud kaasuste puhul pidi meediaväljaanne ja selle ajakirjanikud otsustama, milline on nende roll protsessi kajastamisel. Kas esitada lihtsalt fakt, et menetlus on käimas või kajastada sündmuseid põhjalikumalt? Jälgida kohtus esitatavaid argumente? Otsida tõde? Analüüsida kohtuotsust? Kusjuures ajakirjandus ei tohi hakata ise kohut pidama, sest vaenulik meediakampaania võib kahjustada õiglast kohtumenetlust. Ükskõik millise rolli ajakirjandus võtab, peab ta tegema seda objektiivselt.

Näiteks Tartu Postimehe peatoimetaja Rannar Raba on avaldanud 01.11.2017 arvamuseartikli „Soobi epohh peab kohe lõppema“. On tähelepanuväärne, et Raba kasutab oma artiklis sünonüümina kohtu ja riigi mõistet, kui riigi huve tegelikult esindab korruptsioonikuritegude puhul nii prokuratuur kui kohus. Tekib küsimus, millele Raba viitab, kui tegelikult artikli avaldamise ajaks ei olnud kohus lõpliku otsust, ehk Eesti Vabariigi nimel tehtud jõustunud kohtulahendit. Väljavõtted artiklist:

Ehkki otsus pole jõustunud ja Soop kasutab suure tõenäosusega õigust see edasi kaevata, oleme faktiliselt seisus, kus ühe, kaugeltki mitte ebaolulise ja kõrvalise omavalitsuse juht püsib ametis, olles samas riigi poolt ühemõtteliselt hinnatud kurjategijaks ja sobimatuks avalikku võimu teostama. Mõeldes kohtu rangusele, ei saa siin juttu olla piiripealsest juhtumist. See on kas must või valge.

Ometi on Soop endiselt vallavanem ja võib talle uues volikogus vastu vaatavat seisust arvestades loota tagasivalimisele. Kui see pole irreaalne, siis mis on?

Teisisõnu ei tohiks nüüd olla muud teed, kui 1993. aastal alanud Soobi epohhile joon alla tõmmata. Kohe. Sõltumata sellest, kuidas kohtuasi järgmistes astmetes edasi areneb ning milliseid venitamistaktikaid seadus ka ei võimaldaks.

Artikkel avaldati samal päeval, mil Soop Tartu Maakohtus tunnistati süüdi. Ühest küljest on arusaadav, et inimesed usaldavad kohtusüsteemi ja ei kahtle selle õiguses. Teisalt kehtib meil süütuse presumpatsioon. Selles artiklis nähtub, et autor on Soobi süüis veendunud. Raba on esitanud väite „oleme faktilises seisus, kus ühe, kaugeltki mitte ebaolulise ja kõrvalise omavalitsuse juht püsib ametis, olles samas riigi poolt ühemõtteliselt hinnatud kurjategijaks ja sobimatuks avalikku võimu teostama“. Sellega ütles Raba, et see on fakt, et riik ütles, et Soop on süüdi. Arvestades, et Ringkonnakohus mõistis Soobi õigeks ja Riigikohus ei võtnud asja

üldse menetlusse ja nõustus Ringkonnakohtu otsusega, on ülekaalukalt kohus mõistnud Soobi õigeks. Raba on võtnud ajakirjanikuna meediakohtu rolli. Sellele arvamuseartiklile ei ole tulnud uute faktide ilmsikstulekul ühtegi jätkuartiklit, kus Rannar Raba argumenteeriks tänaseks teadaolevate faktidega.

04.12.2017 avaldati artikkel „Kohtus süüdi jäänud Aivar Soobi umbusaldamine kukkus läbi“. Selles artiklis on käsitletud Tartu vallavolikogus toimunud umbusaldushääletust Soobi suhtes. Allikana on kasutatud valimisliidu Korruptsioonivaba Tartu Vald esindajat Janika Lille. Tema tsitaati on esitatud saatelausega järgnevalt:

Samas ei ole Tartu vallavolikogu opositsioon rahul sellega, et Soop ei pea süüdimõistvat otsust sisuliselt millekski. «See ei ole normaalne, et kohtus süüdi mõistetud vallajuht on endiselt ametis,» selgitas Janika Lill.

Kasutatud on väljendit „süüdimõistvat otsust“, tegelikkuses mõistis Tartu Maakohus Aivar Soobi süüdi, kuid kuna otsus kaevati edasi, ei ole Soop süüdi, mistõttu ei ole ka süüdimõistvat otsust. Artiklis ei ole küsitud Aivar Soobi vastulauset. Leian, et ajakirjanik ei ole kuidagi eksinud, küsides Aivar Soobi töökohalt kommentaari. Varasemalt on võtnud mitmed avaliku sektori ametkonnad seisukoha, kus neil töötav kahtlustatav/süüdistatav lahkuu ametist. Ajakirjanik on tasakaaluks küsinud kommentaari ka teiselt osapoolelt – volikogu esimehelt. Samas ei nähtu, et ajakirjanik oleks palunud kommentaari Soobilt.

Postimehes avaldati 16.10.2017 artikkel „Valijad usaldasid korruptante ja valisid nad volikogudesse“. Tegemist on kohalike omavalitsuste valimisjärgse artikliga. Sel hetkel ei ole Aivar Soobi kohtumenetlus veel alanud, kuid Postimees käsitles teda kui „korruptanti“. Ajakirjanikul võiks tekkida selliste lugude puhul eetiline dilemma, kas peaks enne kohtuotsuse jõustumist kajastama sellises võtmes kohtu all olevaid isikuid.

Kaasiku kohtukaasuse käigus ilmnisid prokuratuuri ja uurimisorganite vead, seda kajastati vaid põgusalt ühes Tartu Postimehe infokastis 07.03.2018 avaldatud artiklis “Abivallavanem ei näe endal korruptsioonisüüd”.

Antud artiklite puhul on näha, et ajakirjanikel puudus kujutlusvõime näha nendes kaasustes eetilisi dilemmasid ja võimalust, et riiklik süüdistaja on eksinud. Kaasuste puhul nähtus, et

ajakirjandus võttis esimese rolli kajastada sündmuseid prokuratuuri käepikendusena ning kopeerides pikema analüüsita pidevalt prokuratuuri pressiteates süüdistuse/kahtlustuse sisu. Ajakirjandus võiks võtta seisukoha, et kui nad analüüsivad kahtlustuse/süüdistuse sisu, siis peab tegema seda tasakaalukalt, analüüsides kõikide osapoolte nägemust, see tagab objektiivse kajastuse. Ajakirjanik võiks endalt küsida, mis siis, kui prokuratuur eksib? Millised on osapoolte vastuargumendid? Kui kohtualune mõisteti õigeks, siis küsida, miks? Kus tegi prokuratuur vea? Tuua lugejani millised olid süüdistatava põhiargumendid, miks ta end süüdi ei tunnista.

7. Haljand Kaasiku juhtumi autoetnograafiline analüüs

Haljand Kaasiku juhtumi võtmesündmuseks võib lugeda ühel poolt vihjet, mille alusel uurimisasutus, keskkriminaalpolitsei, alustas menetlust. Kohtutoimikust nähtub, et menetlus alustati 02. mai 2016. Hiljem prokuratuur ega uurimisasutus ei öelnud, mille alusel menetlus alustati, viidates allikakaitsele. Kusjuures advokaadi ja süüdistatava jaoks oleks olnud sel oluline roll, sest õiendis oli märgitud, et Haljand Kaasik on toime pannud kuriteo. Tegelikkuses ei ole Kaasikut kunagi süüdistatud üheski kuriteos, mille ta oleks toime pannud enne menetluse algust. See oli ka üks esimene sündmus, mis meie olukorda tõi kahtluse uurimisasutuse aususest.

Üsna kohe pärast kahtlustuse saamist muutus Kaasiku tervis halvemaks. Novembris minestas ta esimest korda. Arst ütles, et see tuleneb stressist.

Meie jaoks algas kronoloogia tegelikult 20. septembril 2016, mil alustati avalike menetlustoimingutega. Antud töö mõistes oli võtmesündmus hoopis 03. mai 2017, mil prokuratuur saatis välja pressiteate, et Ülenurme abivallavanemat (Haljand Kaasikut) süüdistatakse korruptsioonis, peale mida avaldasid selle kõik suuremad päevakajalised meediakanalid.

Mäletan seda päeva hästi, sest kuni selle päevani oli isa hirmul, et meedia selle üles korjab ja uudise teeb. Olime üllatunud, et vallast, prokuratuurist ega politseist see info juba varem meediani ei jõudnud, sest tavaliselt kajastatakse seda siis, kui algavad avalikud menetlustoimingud.

Kuna Kaasik oli avaliku sektori töötaja, siis oli tema kontakti kerge leida, mistõttu helistasid kõik päevakajalised meediaväljaanded ja palusid kommentaari. Esialgu mu isa kommentaaridest keeldus, kuid hiljem oli nõus Postimehele vastama ja kommenteerima.

Ei ole kahtlust, et kuna Kaasiku puhul oli tegemist avaliku sektori töötajaga kohalikus omavalitsuses, siis oli meedial põhjust teemat kajastada.

Prokuratuuri poolt välja saadetud pressiteates kirjutati, et: „*süüdistuse kohaselt müüs 2016. aastal Haljand Kaasikuga seotud osaiühing teisele osaiühingule 870 000 euro eest kinnistud, mille OÜ H.H.Kaasik oli omandanud aasta varem 18 000 euro eest. Müügihind oli seotud nendele kinnistutele valla poolt teostatavate detailplaneeringutega. Seega oli Kaasikul abivallavanemana antud kinnistute detailplaneeringute menetlemisega seotud majanduslik huvi, mis võis mõjutada tema toiminguid ja otsuseid ametiisikuna.*” Sama lõiku kopeeriti enamustesse uudistesse.

Tegelikkuses ei mänginud summad rolli. Ühtegi süüdistust ega kahtlustust antud tehingu summade suhtes ei esitatud. Samuti ei ole õige lause, et Kaasik oli omandanud kinnistud aasta varem, vaid tegelikult toimus tehing mitu aastat varem, kui kehtisid veel kroonid. Tekib küsimus, miks selline info, mille kohta ei ole kahtlustust esitatud, üldse esitati.

Lisaks oli pressiteates Keskkriminaalpolitsei korruptsioonikuritegude büroo juhi kommentaar, mis võis jätta paljudele mulje, et räägitakse konkreetselt Haljand Kaasiku kaasusest. „*Keskkriminaalpolitsei korruptsioonikuritegude büroo juhi Mati Ombleri sõnul peab enamus avaliku sektori töötajaid piirangutest kinni ja vajadusel ka taandab ennast. „Paratamatult on aga ka neid, kes tulu teenimise eesmärgil reegleid eiravad. Seadusega sätestatud piirangud on vajalikud selleks, et vältida ebaausust ja alusetut rikastumist. Me ei saa lubada olukorda, kus ametnik teenib majanduslikku kasu kellegi teise kulul või kasutades ära oma ametipositsiooni,*“ ütles Ombleri. *Ombleri sõnul on kogukonnale tähtis, et ametiisik oleks aus ja tema käitumine läbipaistev. „Avalikku ülesannet täitev ametiisik peab oma tegevuses vältima huvide konflikti. Aus käitumine ja reeglitest kinnipidamine tõstab nii elu kvaliteeti kui ka suurendab usaldust ametnike ja inimeste vahel“* lisas ta.”

Ma ei väida, et Ombler ütles faktiliselt midagi valesti. Jah, muidugi on ka neid, kes ametiseisundit kuritarvitavad, kuid antud pressiteate kontekstis näib, nagu Ombler vihjaks Haljand Kaasiku tegevusele, kelle üle kohus polnud veel alanudki.

Pressiteate väljastamisega samal päeval toimus maakohtu eelistung ning ilmusid ka esimesed artiklid meedias. Seda kajastati ka TV3, Kanal2 ja ETV õhtustes uudistes. Kaasik vältis meediaga suhtlemist, sest ta polnud sellega harjunud, ta kartis, et tema sõnu võidaks valesti tõlgendada. Ta ei tundnud end ka süüdi, kuid kuna tal oli raske prokuratuuri väljaütlemistega võidelda enne kohtumenetlust, siis ta otsustas meediast ka kaugeneda ja andis vastused vaid neile küsimustele, mida küsiti.

Haljand Kaasikule esitati süüdistus sisuliselt kahes episoodis:

- 1) et ta osales 17.05.2016 vallavalitsuse istungil, kus arutati temaga seotud kinnistutega otsuseid;
- 2) „mureliku vallaelaniku“ ehk Ants Mägi kirjale vastuse koostamises (kiri juhtis tähelepanu Kaasikuga seotud detailplaneeringu puudujääkidele).

Kohus pidi jätkuma 31.08.2017. Et meediapoolset tegevusetust ilmestada, pean avama ka kohtumenetluse sisu. Enne kohtumenetluse jätkumist olime meie perega, kui ka kaitsja tutvunud põhjalikult menetlustoimingutega ja nendest peegeldus mitmeid vasturääkivusi. Tegime politsei sisekontrollile kaebuse 06.06.2017. Meil tekkis kahtlus, et ühes süüdistuses on kasutatud ebaseadusliku jälitustegevust politsei poolt. Nimelt oli kasutatud ilma loata politseiagenti. Sisekontroll lükkas meie kaebuse tagasi, väites, et politseiagenti pole kasutatud.

Edasi kaebasime Lõuna Ringkonnaprokuratuuri ja Ringkonnaprokuratuuri, kus tulid samuti vastused, et politseiagenti ei ole kasutatud. Vahepeal aga halvenes isa tervis veelgi, mistõttu ta läks 2017. aasta juulis põhjalikele terviseuuringutele. Augustis käis ta südameoperatsioonil. Arst kirjutas välja ka antidepressandid, mis pidid aitama tal stressiga toime tulla. Operatsioonist tulenevalt ei saanud ta kaks kuud tööl käia. Samuti lükkus kohus edasi pool aastat ja kohus algas veebruaris.

Sellest, et kohus edasi lükkus, tegi uudise Postimees. Kusjuures ei küsitud kommentaari süüdistatavalt ega kaitsjalt, vaid ainult prokuratuurilt. Samuti korraldati süüdistuse sisu, mis lähtus pressiteates öelduga. *“Lõuna ringkonnaprokuratuuri pressinõunik Kauri Sinkevicius lisas omalt poolt, et süüdistuses pole suve jooksul midagi muudetud, protsess algab prokuratuuri jaoks lihtsalt hiljem.”* Kui ajakirjanik oleks küsinud kommentaari Kaasikult, oleksime me saanud öelda, et avastasime ebaseadusliku jälitustegevuse. Keegi ei küsinud, kas meil on midagi muutunud.

Veel 2017. aasta novembris andis Tartu Ringkonnakohus meile sisulise õiguse, et politsei on kasutanud politseiagenti ja teostanud ebaseaduslikku jälitustegevust. Prokuratuur aga endiselt eitas oma süüd ja ütles, et Ringkonnakohtu otsus oli vaid oletus, et kui meie sõnad vastavad tõele, aga prokuratuur väitis, et me kallutame fakte.

Kohus pidi algama 05.02.2018, kuid seekord lükkus kohus edasi prokuröri haigestumise tõttu. Kohal olid ka ajakirjanikud ning Postimees tegi artikli “Korruptsioonisüüdistuse saanud abivallavanem töötab ses ametis edasi.” Jälle korraldati kohe alguses pressiteates olnud sisu, mis kirjeldas tehingu summasid, mis tegelikult ei olnud süüdistusega seotud. Artikkel keskendus veel sellele, et Haljand Kaasik töötab vallas edasi.

Kommentaari küsiti seekord ka Haljand Kaasikult. Lisaks veel Kambja (endine Ülenurme) vallavanemalt ja vallavolikogu opositsiooni liikmelt Anti Kalvetilt.

Kohus algas lõpuks 07.03.2018, kohal ka ajakirjanikud ja Postimees tegi artikli “Abivallavanem ei näe endal korruptsioonisüüd.” Jälle algas artikkel esimese pressiteate sisuga, kus oli mainitud tehingute summasid, mis ei mänginud süüdistuses sisulist rolli.

See oli tegelikult esimene artikkel, mis avaldas natukene ka süüdistuse sisu tegelikkuses. Kui seni oli kirjeldatud summasid, siis nüüd seletati natuke pikemalt, milles tema süü seisnes. Toodi välja, et ta on osalenud vallavolikogu istungil, kus arutati antud maatükkidega seotud detailplaneeringut. Samas toodi välja vahendustasu, mida oli Kaasik saanud, ühe teise kinnistu müügi vahendamise eest. Tegelikkuses ei olnud ka selle vahendustasu kohta esitatud ühtegi süüdistust, mistõttu ei olnud see selles teemas relevantne. Artiklis kajastusid ka kaitsja ja süüdistatava kohtus kõlanud väited, kus kaitsja ütles, et tegemist oli õnnestunud äritehinguga. Artikli lõpus oli hall kast, kus oli toodud välja ebaseaduslik jälitustegevus.

„Selgus, et tegemist polnud siiski mureliku vallakodaniku, vaid uurijaga, kes Ants Mägi varjunime all soovis Haljand Kaasiku tegevusel uurimise tarvis silma peal hoida.“

Kuna kohtus prokurör ei tunnistanud, et tegemist oli uurijaga, kes vallavalitsusele kirju saatis, oleks võinud ajakirjanikul tekkida küsimus, milline on prokuratuuri vastulause.

Ebaseadusliku jälitustegevuse eest on kriminaalkaristusena rahaline karistus või kuni kolmeaastane vangistus. Kui ametnik selles süüdi jääb, ei saa ta iseenesestmõistetavana töötada edasi ka uurijana. Seega konflikt oli olemas. Ajakirjanikud ei küsinud kommentaari prokuratuurilt ega näiteks sisekontrollilt, vaid keskendusid endiselt Haljand Kaasiku süüle. Arvestades, et ajakirjanduse üks peamine kohustus eetikakoodeksi järgi on kriitiliselt jälgida poliitilise ja majandusliku võimu teostamist, siis oleks võinud ajakirjanikul tekkida perspektiiv kajastada võimu teostamist ka uurimisasutuste suhtes. Kui konflikti üheks osapooleks on prokuratuur, sest tõendid viitasid, et nad tegutsesid ebaseaduslikult, siis võinuks ajakirjanikud analüüsida seda konflikti. Infokastis kirjutatuga oli ajakirjandus võtnud omakorda justkui süüdistatava poole perspektiivi, sest ei andnud vastulauset prokuratuurile. Kui ajakirjanik näeb eeskätt vajadust inforeerida oma auditooriumit riigis aset leidvast korruptsioonist, seab see piirid märkamaks prokuratuuri tegevust kriitiliselt. On võimalik küsida: mis siis, kui kirja saatis uurija, mitte murelik kodanik? Mis see tähendab? Milline tagajärg on sellele uurijale, prokurörile ja kohtumenetlusele. Ajakirjanik on lisanud, et kaitsja väitel peaks antud kirjad kohtuvaidlusest eemaldama, aga ei seleta, mis see tähendab, mis roll üldse nendel kirjadel oli?

Kuna 08.11.2017 Tartu Ringkonnakohtu vastusest tuli välja, et uurijat ei ole võimalik vastutusele võtta, sest ta ei saanud aru oma teo keelatuses, siis oli ilmselge, et sellest pidi aru saama prokurör, kes menetlust juhtis. Selleks pidime me saama kinnituse ka kohtult. Seetõttu tegime uue kaebuse, ebaseadusliku jälitustegevuse kohta süüdistades prokuratuuri.

Tegime 02.05.2018 uue kuriteoteate Riigiprokuratuuri. Valisime strateegiliselt sellise kuupäeva, sest 03.05.2018 pidi olema viimane kohtuliku ülekuulamise istung, kus jätkati Haljand Kaasik ülekuulamist. Olin ka ise kohtus kohal. Prokurör esitas istungi alguses taotluse kutsuda uurija Hannes Sildva kohtusse ütlusi andma, et vastata küsimusele, kes saatis Ants Mägi nimel kirjad vallavalitsusele, sest kaitsja oli veendunud, et need saatis uurimisasutus. Kohtunik nõustus prokuröri taotlusega uurija kohtusse kutsuda, vaatamata sellele, et uurija oli mitmetel istungitel kuulamas käinud ja sel juhul ei tohiks ta ütlusi tulla andma.

Prokuröri ja uurijal oli olemas eelmisel päeval meie poolt kirjutatud kuriteoteate sisu. Prokuröri ja uurijal oli võimalus valmistuda küsimusteks ja vastusteks, mida nad kohtus esitasid, sest kohtusaalis kõlasid vastused küsimustele, mida enne kohtumenetluse raames küsitud ei olnud, aga need küsimused olid esitatud meie poolt esitatud kuriteoteates. Küsimuste sisu iseenesest käesoleva bakalaureusetöö kontekstis ei ole oluline. Samuti küsis prokurör uurijalt, et kas tema saatis vallavalitusele kirju Ants Mägi nimelt või andis ta käsu mõnele teisele uurijale. Uurija vastas, et tema ei ole kirju saatnud ja ei ole ka käsku andnud. Oma vastusega jättis ta mulje, et tegelikult on „murelik vallaelanik“ tegelikult siiski olemas. Kaitsja tegi küsimusi küsides vea, sest ta oleks pidanud järjepidevamalt küsima küsimust. Nimelt kui kaitsja küsis, et ehk koostas kirja mõni teine uurija, hakkas Sildva kohtus rääkima sellest, kuidas nad menetlust läbi viivad ja ei vastanud kaitsja küsimusele. Ühesõnaga, uurija otseselt ei valetanud, aga jättis küsimusele vastamata.

Päev pärast istungit tuli meile ka ametlik teade kriminaalmenetluse alustamata jätmise kohta Riigiprokuratuurist, mis oli põhistatud prokuröri ja uurija vastustele, mis kõlasid kohtus.

Prokuratuuri ühe süüdistuse järgi osales Haljand Kaasik temaga majanduslikke huve puutuval istungil ja ei taandanud end. Tõendite järgi oli samal ajal Haljand Kaasikul telefonikõne. Kohtuistungil oli kahel tunnistajal meeles, et vallavalitsuse istungi ajal ei viibinud Haljand Kaasik sel ajal ruumis, kui temaga seotud punkt oli arutlusel. Sama kinnitas ka telefoni väljavõte. Kaasikul ja ühel tunnistajal oli meeles, et istungi alguses läks Kaasik autosse ja sõitis vallamaja juurest minema. Kui ajakirjandus on otsustanud kajastada kohtus toimuvat, siis jäi selle juhtumi kajastustes tähelepanuta asjaolu, et kohtus tõendati Haljand Kaasiku mitteosalemine koosolekul, kus tal oli võimalik huvide konflikt.

Prokurör tõi kohtusse tõendi, et tunnistajad ei saanud näha, et Kaasik minema sõitis, sest Kaasik viibis sel ajal kesklinna telefonimastis. Kaitsja ja tunnistaja sisuliselt nõustusid, et võib-olla tõesti ajasid tunnistajad vallavolikogu istungid segamini ning varem või hiljem oli sarnane olukord, kus Kaasik enne istungit lahkus ruumist, et rääkida telefoniga ning seostasid seda ekslikult süüdistuses olnud istungiga. Samal ajal oli kõne toimumine fakt. Nüüd seda enam, kui prokurör väitis, et Kaasik viibis istungi ajal hoopis kesklinnas, ei saanud ta osaleda istungil. Sellele vaatamata ei võtnud prokurör oma süüdistust, vähemalt selles osas, tagasi.

Veel enne kohtuotsust lükati istungit edasi, mida kajastasid erinevad meediaväljaanded. Sealhulgas ka Postimees artikliga “Ülenurme endise abivallavanema kohtuprotsessi tuli paus.”

Kohtuvaidlused toimusid 11.09.2018, kus prokurör taotles Haljand Kaasikule rahalise karistuseks 21 168 eurot ja avalikus teenistuses töötamise keeldu. Sellest tegi artikli ka ERR. Jällegi korrati pressiteatest kopeeritud lõiku rahasummadest, mis ei olnud endiselt olulised süüdistuse sisus. Välja oli toodud ka prokuratuuri kommentaar, et Kaasikul oli kaasuses kirjeldatud tehingutega majanduslik huvi, ning kaitsja lause, et Haljand Kaasik tuleb kogu süüdistuse ulatuses õigeks mõista. Artiklis oli välja toodud prokuratuuri peamised argumendid. Samas ei olnud välja toodud kaitsja argumente. Süüdistus- ja kaitsekõne on kokkuvõtte kõigest olulisest, mis toimus pika kohtumenetluse käigus. Nüüd oli ajakirjandusel võimalik analüüsida kohtus peamisi argumente, nii süüdistatavaid kui kaitsja poolseid, kuid uudise teksti analüüsides, selgub et kajastati peamiselt seda, millist süüdistust prokuratuur küsib.

Kohus tegi oma otsuse teatavaks 27.09.2018. Mäletan hästi, kuidas sõitsin isaga kohtusse. Mina olin roolis, sest isa oli selleks liiga närvis. Küsisin, et mida ta kõige enam kardab. Ta vastas “paparatsosid”. Ta kartis meediat väga, sest siiani oli kogu protsessi kajastatud väga ühepoolset. Ka kommentaarid olid tema suhtes kriitilised. Mäletan selgelt, kuidas ütlesin, et kui täna õigeks mõistetakse, siis saad rääkida igale ajakirjanikule oma poole, sest nüüd pidid nad ometi ka meilt kommentaari küsima. Plaanisime minna selle looga ka saatesse “Pealtnägija,” aga me ei tahtnud enne seda teha, kui meil on kehtiv kohtuotsus. Me ei olnud huvitatud meediakampaaniast.

Kohus mõistis Haljand Kaasiku kõigis süüdistustes õigeks. Seda kajastas ka ERR ja Postimees. ERR oli lahti kirjutanud kohtu napid põhjendused, miks tuli õigeksmõistev otsus. Sellegi poolest oli jälle kopeeritud esimest pressiteadet, mis rääkis summadest. Samuti oli lisatud artiklisse prokuratuuri varasem kommentaar süüdistuse esitamise kohta. Haljand Kaasiku kommentaari küsitud polnud.

Postimees kajastas samuti kohtuotsust. Artikkel algas sisuliselt jälle pressiteatest kopeeritud lõiguga tehingu summade kohta, mis tuletan meelde ei ole antud süüdistuses oluline. Kas ajakirjanikul ei tekkinud kujutlust, et prokuratuuri esmalt esitatud teade ei olnud tõene. Postimees, kes oli ise kohal, ei toonud välja mitte ühtegi kohtu põhjendust, miks tehti õigeksmõistev otsus. Kommentaar oli küsitud koha peal ka prokurörit, kes ütles, et kaebab

otsuse edasi. Haljand Kaasikult kommentaari ei küsitud. Ei küsitud ka hiljem, sest mäletan hästi, kuidas küsisin isalt, et kas mõni ajakirjanik on talle helistanud ja ta ütles, et ei.

Wernhane moraalse kujutlusvõime perspektiivide loetelu järgi võinuks ajakirjanikud tekkinud olukorra raames oma lojaalsuse ja eelarvamused kriitiliselt üle hinnata. Ajakirjanikud olid liiga ennatlikult olnud lojaalsed prokuratuurile. Sellises olukorras võiks ajakirjanikud tuleviku mõttes oma moraalset kujutlusvõimet arendada, analüüsida, kuidas taoline olukord tekkis.

Päev pärast kohtuotsust sai Kaasik insuldi ja arstid seostasid seda pingelangusega. Kolm päeva hiljem ta suri.

Võtsime perega ühendust Mihkel Kärmasega, sest kogu kohtuprotsessi vältel olime tundnud, kuidas me pidime pettuma õigusriigi olemuses ja ajakirjanduse väheses huvis kajastada menetlust tasakaalukalt. Esimest korda toodi avalikkuse ette, mis tegelikult kohtumenetluses toimus, milline oli prokuratuuri ja uurimisorganite ringkaitse (vt lisa 2). Märkimisväärne on, et kui enne oli prokurör, kes seda uurimist juhtis esinenud meedias, andnud kommentaare, siis „Pealtnägijale“ ta seda ei teinud ja teda tuli asendada juhtivprokurör Kairi Kaldoja. Peale ERRi ei kajastanud seda saadet ükski teine väljaanne.

„Pealtnägija“ saade iseenesest ei keskendunud sellele, miks meedia antud kaasust põhjalikumalt ei käsitlenud ja miks ajakirjandus ei pööranud tähelepanu prokuratuuri ja politsei tööle ning kaitsja vastuargumentidele. „Pealtnägija“ perspektiiv kaasust kajatada oli analüüsida kogu kohtumenetlust. Saatetegijad ei asunud kordagi n-ö meie poole peale vaid küsitlesid kõiki osapooli (prokuratuur, süüdistatava pere, kohus, kaitsja, Kambja [endine Ülenurme] vallavanem, prooviti kommentaari saada ka arendajalt, kes maad ostis).

Kokkuvõte

Käesolev bakalaureusetöö käsitles kahe Lõuna-Eesti korruptsioonijuhtumi kajastamist meedias. Minu peamiseks uurimisküsimuseks oli, et millised on moraalsete valikute kohad ajakirjanikul korruptsioonikuritegude kajastamisel? Korruptsioonikuritegudele laskub avalik huvi, sest tegemist on kuriteoga, kus sageli on kannataja pooleks ühiskond. Kasutasin küsimusele vastamiseks kvalitatiivset sisuanalüüsi ja kuna ühe kaasusega oli mul ka isiklik kokkupuude, siis see võimaldas kasutada ka autoetnograafilist analüüsi. Valimina kasutasin ERRi ja Postimehe veebiväljaandeid.

Analüüsides kahte korruptsioonijuhtumi kajastamist nähtus, et vaid üksikud artiklid kajastasid infot vastavalt Eesti Ajakirjanduseetika koodeksile analüüsivalt, kahepoolset ja tasakaalukalt. Ajakirjanike moraalse kujutlusvõime puudumine näitab allikate valikut ja nende tsiteerimise ja parafraseerimise maht. Andmetest nähtub, et meedia, kas mugavusest või usaldusest prokuratuuri vastu, kasutas allikana eelkõige prokuratuuri väiteid, kasutades järjestikus interektuaalsust kopeerides pidevalt süüdistuse sisu.

Wernhane (1999: 212) moraalse kujutlusvõime perspektiivide järgi oleks võinud ajakirjandus olukorda ümber hinnata:

a) hinnanud olukorda erinevates kohtumenetluse etappides ja analüüsinud, millised uued olukorrad on tekkinud. Ajakirjanik võiks küsida, mis info mul muudu on? Kelle perspektiivist artiklit kirjutades ma lähtun? Kui prokuratuur esitab pressiteate, siis kelle perspektiivist info edastati ja kui ajakirjanik infot ise juurde ei otsi või teeb seda minimaalselt, siis kelle perspektiivist ajakirjanik infot edastab? Kui kohtumenetluse käigus selgusid uued asjaolud (nt Kaasiku kaasuses kasutasid uurijad ebaseadusliku jälitustegevust), siis kas oleks pidanud perspektiivi ümber konstrueerima. Kaasiku puhul korrutati tehingu summasid, mis tegelikkuses süüdistuse sisus olulist rolli ei omanud (väljaarvatud fakt, et nende summade liikumise puhul oli Kaasikul majanduslik huvi), tegelik süüdistus seisnes istungil osalemises ja „murelikule vallaelanikule“ vastamises, siis ajakirjandus ei konstrueerinud süüdistuse sisu täpsemaks. Soobi puhul ei leidnud kajastust, et ta jäi kohtus lõplikult õigeks.

b) Antud kaasuste valguses võis näha, et ajakirjanikud usaldasid prokuratuuri, mille raames võib esitada küsimuse miks? Kas mugavusest või usaldusest?

c) Mida saaksid meediaväljaanded teha, et taoliste kuritegude kajastamine oleks tasakaalukam? Kas edaspidi hoiduda enne jõustunud kohtuotsust artiklitest, mis annavad hinnanguid või vastupidi analüüsida süvitsi.

d) Ajakirjanikud, kes antud kaasuseis kajastasid võiksid “astuda teiste konflikti osapoolte kingadesse” ning analüüsida, kuidas mõjus senine kajastus teistele osapooltele, kuidas tekkinud olukorda edaspidi vältida. Õppida tekkinud olukorrast, kus mõlemad kohtualused jäid õigeks, kuid meedia neid esialgu süüdlaseks pidas (ja Soobi puhul mitmeid kordi ka sellele otseselt viitasid). Ajakirjanikel peaks olema kujutlusvõime näha, mis on iga osapoole (prokurör, kahtlustatav/süüdistatav, kaitsja, politsei, kahtlustatava/süüdistatava tööandja jne) motiiv mingi info edastamiseks.

Oma töös tõesin, et nagu ka rohkem kui 15 aastat tagasi Ilona Leiva (2003) bakalaureusetöös ei ole aastatega muutunud meedia korruptsioonikuritegude konstrueerimine. Ajakirjandus ei täida eetikakoodeksi punkti, mis annab ülesande ühiskonnas kriitiliselt jälgida poliitilise ja majandusliku võimu teostamist. Kusjuures ei oma rolli, kas tegemist on avalik-õigusliku või erameedia kanaliga. Ajakirjanikel puudub moraalne kujutlusvõime analüüsida menetlusprotsessi, nähes kõikide osapoolte rolli ja perspektiivi.

Nii Soobi kui Kaasiku kaasuse puhul võis märgata, et ajakirjanikud olid lojaalsed prokuratuurile, kasutades nende poolt esitatud infot, panemata end teiste osapoolte perspektiivi. Ajakirjandus ei mänginud oma perspektiive ümber ka siis, kui kohus mõistis Kaasiku ja Soobi õigeks, sest pärast ei kajastatud kohtuotsust samasuguse intensiivsusega nagu varasemalt. Võib eeldada, et kuna esmase informatsiooni saab meedia enamasti prokuratuurilt ja seda ka edaspidiselt, mistõttu on tekkinud prokuratuuri suhtes ka lojaalsus ja kui infot tuleb rohkem, siis ei mängita perspektiivi ka ümber. Kohtukaasuste puhul mängib rolli ka ajakirjanike eelarvamus, et kahtlustatav/süüdistatav on süüdi. Kui ajakirjanikel oleks moraalne kujutlusvõime näha konflikti erinevatest perspektiividest, siis nad näeksid ka konflikti ühe või mitme osapoole kuulamata jätmisel. Ajakirjanik võiks kajastuse protsessi käigus oma lojaalsusvalikuid kaaluda ja vajadusel oma perspektiivi muuta.

Ajakirjandus ei analüüsi süüdistuste sisu ega vastuargumente. Kahe juhtumi kohtumenetluse käigus ei avaldatud ühtegi artiklit, kus ajakirjanik oleks analüüsinud näiteks kaitsja argumente. Kusjuures selleks ei pea kõikidel kohtuistungitel kohal käima, vaid piisab kui ajakirjanik kajastab kohtuvaidlustes räägitud, kus prokurör esitab süüdistuskõne ja kaitsja kaitsekõne. Artiklites nähtus, kuidas ajakirjandus käis hooletult ringi mõistetega, mis mõistis kohtualuse süüdi enne kehtivat kohtuotsust. Alles saade „Pealtnägija“ analüüsis Haljand Kaasiku kohtumenetlust kõikide osapoolte perspektiivist ning jutustas kogu menetlust terviklikult.

Töö käigus jäi ebaselgeks, miks meediaväljaanded ei pea vajalikuks kajastada jõustunud kohtuotsust. Samas peab ajakirjandus uudisväärtuslikuks teha artikkel sellest, kui kohtuistung lükati edasi. Tekkis küsimus, kas väljaannete silmis puudub sel avalik huvi või näitab sellega välja oma meelsust uurimisorganite poole.

Näiliselt mõistab meedia süüdistatavat juba enne kohtuotsust süüdi. Selliselt rikub ajakirjandus nii eetikakoodeksit kui ka inimeste põhiõigusi. Jaan Ginteri uuringi järgi ligi 40% kohtunikes laseb end mõjutada avalikust arvamusest enne kohtuotsuse tegemist. See soodustab avalikkuses kõlama jäänud sagedasest arvamust õigeksmõistva otsuse puhul, et „advokaat pesi puhtaks“, mitte et uurimisorgan eksis ning süüdistatav oli tegelikult õige.

Kindlasti töös kasutatud sisuanalüüs ei kätke endas absoluutset tõe vaid minu järeldusi. Kõige kriitilisem võib olla autoetnograafilise analüüsi osas, mis on oma iseloomult autori retrospektiivne analüüs juhtumist. Samuti peaks selge vastuse andmiseks analüüsima rohkem kaasuseid ning rohkem erinevaid meediaväljaandeid.

Summary

This thesis is written about reporting corruption cases in journalism: ethical decisions based on two cases. The aim of the thesis was to study how journalism constructs corruption cases, where are a moral dilemma and understand how journalists show their moral imagination.

In the first chapter, I explained what is moral imagination, public interest, corruption and ethical points in journalism. Writing about corruption cases are important subject in journalism, criminal news is an important part of everyday news, and criminal acts of corruption are impacted with the public interest.

Estonian journalism code of ethics tells that journalists have to report every article objectively and with equipoise. Journalist has to give demur opportunity to every character of a story. Journalist has to have moral imagination to see every aspect of the story and see the perspective in every party.

Wernhane (1999: 121) explain moral imagination with the following:

- a) an awareness of the particular: the character, context, situation, event and dilemma at issue;
- b) awareness of the script or conceptual scheme functioning in that context;
- c) awareness of possible moral conflicts or dilemmas that might arise in that situation, including dilemmas created at least in part by the dominating script, as well as others created by the situation itself;
- d) envisioning possibilities that other reasonable but disengaged persons could envision too, given that situation and the protagonists roles in that situation.

The research methods were qualitative analysis and because of personal impact in one case, I also use autoethnographic method. I used Estonian online news sites as Postimees and ERR. I analyze two corruption cases in Estonia which are similar because both find not guilty at court.

Journalists report these cases with bias that they are guilty and trust public prosecutor. They copied press releases and asked comments mainly from prosecutor. Press mainly focus on the fact that prosecutor accuses local government member in corruption and didn't analyze what statements told in court. They should understand motivation of every statement which their source of information gave. After defendant finds not guilty at court journalist didn't change their perspective of reflecting the cases.

Kasutatud kirjandus

Allas, E. (2013). *Süütuse presumptsioon ja meedia*. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool

Eesti ajakirjanduseetika koodeks (29.01.1998). Eesti Ajalehtede Liit. Kasutatud 21.01.2019, <http://www.eall.ee/eetikakoodeks.html>

Ginter, J. (2002). Sotsioloogilise uuringu tulemused. *Korruptsiooni piiramisest Eestis*. Tartu: Sihtasutus Iuridicum, 125-134.

Harro-Loit, H. (2003). Intertekstuaalne analüüs ajakirjanduslike tekstide dekonstrueerimise võimalusena. *Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat*, 2000-2001, 62-71.

Harro-Loit, H. (2003). Missugust tegelikkust konstrueerivad uudised? *Keel ja Kirjandus*, 5, 366-370.

Hennoste, T. (2001). *Uudiste käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Ikkonen, K. (2005). *Avalik huvi kui määratlemata õigusmõiste*. Tartu: Sihtasutus Iuridicum, 187-199.

Isikuandmete kaitse seadus (15.01.2019). *Riigi Teataja*. Kasutatud 21.01.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011>

Kaitsepolitseiameti kodulehekülg (i.a). Kasutatud 21.01.2019, <https://kapo.ee/et/content/mis-korruptsioon.html>

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Kasutatud 17.04.2019, <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Karistusseadustik (14.01.2019). *Riigi Teataja*. Kasutatud 21.01.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411?leiaKehtiv>

Korruptsioonikuritegude büroo ülevaade 2016-2017. (2018). Kasutatud 21.01.2019 <https://www2.politsei.ee/dotAsset/807522.pdf>

Korruptsioonivastane seadus (27.11.2017). *Riigi Teataja*. Kasutatud 21.01.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014085?leiaKehtiv>

Kriminaalmenetluse seadustik (01.01.2019). *Riigi Teataja*. Kasutatud 21.01.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/106012016019?leiaKehtiv>

Kuritegevus Eestis 2017 (2017). *Justiitsministeerium*. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuse-estis-2017-veebi01.pdf>

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn. Infotrükk

Leib, I. (2003). *Politsei altkäemaksujuhtumite konstrueerimine trükimeedias 2000-2003*. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.

Lill, I. (2005). *Kuritöö ja karistuse konstrueerimine Eesti telekanalite uudissaadetes*. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.

McGregor, S.L.T. (2004). *Critical discourse analysis: A primer*. Kasutatud: 17.01.2019

<http://www.kon.org/archives/forum/15-1/mcgregorcda.html>

Ngunjiri, F. W, Hernandez K, C. Ja Chang, H. (2010). *Living Autoethnography: Connecting Life and Research*. Journal of Research Practise 6. Kasutatud: 24.04.2019
<http://jrp.icaap.org/index.php/jrp/article/view/241/186>

Norman, K.D. (2014). *Interpretive Autoethnography: Second Edition*. University of Illinois as Urbana-Champaign.

Paimre, A ja Halliki-Harro, H. (2008). Ajakirjanduslikud teemalained – kas ka muutuste katalüsaatorid? T.Kiho (toim), *Akadeemia* (lk 82-94). Tartu: Kultuurileht SA.

Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitseiameti vaheline uurimisalluvus (10.07.2018). *Riigi Teataja*. Kasutatud 13.01.2019, <https://www.riigiteataja.ee/akt/110072018016>

Rull, I. (2008). *Meediamängud*. Tallinn: AS Äripäev.

Sihvart, A. (2005). *Süütegude konstrueerimine Eesti päevalehtedes: süütuse presumptsiooni jälgimine ja asjaosaliste hoiakus*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.

Von Hannover vs Saksamaa (nr 2), Suurkoja otsus 07.02.2012, avaldused nr 40660/08 ja 60641/08

Werhane, P, H. (1999). *Moral Imagination and Management Decision-Making*. Oxford University Press. New York

Kasutatud allikad

Arula, E. (2017) Korruptsioonisüüdistuse saanud vallavanem: mina lepingutele alla ei kirjutanud ja kütust tankisin igaks juhuks. *Tartu Postimees*, 21.märts. Kasutatud 21.01.2019
https://tartu.postimees.ee/4053349/korruptsioonisuudistuse-saanud-vallavanem-mina-lepingutele-alla-ei-kirjutanud-ja-kutust-tankisin-igaks-juhuks?_ga=2.83325142.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Arula, E. (2017). Kohtus süüdi jäänud Aivar Soobi umbusaldamine kukkus läbi. *Tartu Postimees*, 04.detsember. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4331785/kohtus-suudi-jaanud-aivar-soobi-umbusaldamine-kukkus-labi?_ga=2.117396678.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Arula, E. (2018). Korruptsioonis süüdi jäänud eksvallavanem Aivar Soop astus taas kohtu ette. *Tartu Postimees*, 16.märts. Kasutatud 21.01.2019

https://tartu.postimees.ee/4440671/korruptsioonis-suudi-jaanud-eksvallavanem-aivar-soop-astus-taas-kohtu-ette?_ga=2.117396678.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Arula, E. (2018). Korruptsioonisüüdistuse saanud abivallavanem töötab ses ametis edasi. *Tartu Postimees*, 06.veebbruar. Kasutatud 21.01.2019

https://tartu.postimees.ee/4398901/korruptsioonisüüdistuse-saanud-abivallavanem-tootab-ses-ametis-edasi?_ga=2.83644630.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Arula, E. (2018). Abivallavanem ei näe endal korruptsioonisüüd. *Tartu Postimees*, 07.märts. Kasutatud 21.01.2019

https://tartu.postimees.ee/4431227/abivallavanem-ei-nae-endal-korruptsioonisüüd?_ga=2.83644630.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Arula, E. (2018). Kohus mõistis korruptsioonis süüdistatud abivallavanema õigeks. *Tartu Postimees*, 27. september. Kasutatud 21.01.2019

<https://tartu.postimees.ee/6415716/kohus-moistis-korruptsioonis-suudistatud-abivallavanema-oigeks>

Arula, E. (2018). Neljapäeval kohtus korruptsiooniasjas õiguse saanud abivallavanem suri ootamatult kolm päeva hiljem. *Tartu Postimees*, 01.oktoober. Kasutatud 21.01.2019

<https://tartu.postimees.ee/6418202/neljapaeval-kohtus-korruptsiooniasjas-oiguse-saanud-abivallavanem-suri-ootamatult-kolm-paeva-hiljem>

Eilat, T. (2015). Korruptsioonikahtlusega Tartu vallavanem endal süüd ei näe. *ERR*, 30.september. Kasutatud 21.01.2019

<https://www.err.ee/546413/korruptsioonikahtlusega-tartu-vallavanem-endal-suud-ei-nae>

Eilat, T. (2015). Korruptsioonikahtlustuse saanud Aivar Soop peatas parteilise kuuluvuse. *ERR*, 19.oktoober. Kasutatud 21.01.2019

<https://www.err.ee/547568/korruptsioonikahtlustuse-saanud-aivar-soop-peatas-parteilise-kuuluvuse>

Einmann, A. (2017). Valijad usaldasid korruptante ja valisid nad volikogudesse. *Postimees*, 16.oktoober. Kasutatud 21.01.2019

https://poliitika.postimees.ee/4278269/valijad-usaldasid-korruptante-ja-valisid-nad-volikogudesse?_ga=2.120410440.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Hindre, M. (2017). Kohus mõistis Tartu vallavanema Aivar Soobi tingimisi vangi. *ERR*, 01.november. Kasutatud 29.01.2019

<https://www.err.ee/639883/kohus-moistis-tartu-vallavanema-aivar-soobi-tingimisi-vangi>

IRL:erakonnal on veel vara Soobi suhtes otsuseid langetada (2015). *Postimees*, 29.september. Kasutatud 21.01.2019

<https://www.postimees.ee/3345143/irl-erakonnal-on-veel-vara-soobi-suhtes-otsuseid-langetada>

Karistatud Soobil puudub vallajuhina jätkamiseks toetus. (2017). *Postimees*, 05.november. Kasutatud 21.01.2019

https://leht.postimees.ee/4300061/karistatud-soobil-puudub-vallajuhina-jatkamiseks-toetus?_ga=2.188503272.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Kohler, V. (2018). Ülenurme endise abivallavanema kohtuprotsessi tuli paus. *Tartu Postimees*, 26.august. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/6141503/ulnurme-endise-abivallavanema-kohtuprotsessi-tuli-paus?_ga=2.113227076.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Kohus mõistis Aivar Soobi tingimisi vangi ja võttis talt õiguse töötada Tartu vallavanemana. (2017). *Tartu Postimees*, 01.november. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4295479/kohus-moistis-aivar-soobi-tingimisi-vangi-ja-vottis-talt-õiguse-tootada-tartu-vallavanemana?_ga=2.191722474.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Korruptsioonisüüdistuse saanud Aivar Soobi üle algas kohus: Tartu vallavanem eitas kõiki süütegusid (2017). *Tartu Postimees*, 03.oktoober. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4263689/korruptsioonisuudistuse-saanud-aivar-soobi-ule-algas-kohus-tartu-vallavanem-eitas-koiki-suutegusid?_ga=2.120410440.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Korv, N., Nääs, O. (2015). Vandeadvokaat: enese teadmata korruptandiks. *Postimees*, 24.aprill. Kasutatud 21.01.2019, <https://arvamus.postimees.ee/3168167/vandeadvokaat-enese-teadmata-korruptandiks>

Kula, K. (2017). Prokuratuur süüdistab Ülenurme abivallavanemat korruptsioonis. *Tartu Postimees*, 03.mai. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4099531/prokuratuur-suudistab-ulnurme-abivallavanemat-korruptsioonis?_ga=2.191846762.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Kuul, M. (2017). Tartu vallavanem eitas süüd. *ERR*, 03.oktoober. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/633890/tartu-vallavanem-eitas-suud>

Kuul, M. (2017). Prokurör taotleb Tartu vallavanemale ligi 26 000 euro suurust karistust. *ERR*, 30.oktoober. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/639510/prokuror-taotleb-tartu-vallavanemale-ligi-26-000-euro-suurust-karistust>

Kuul, M. (2017). Prokuratuur süüdistab Ülenurme abivallavanemat korruptsioonis. *ERR*, 03.mai. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/593490/prokuratuur-suudistab-ulnurme-abivallavanemat-korruptsioonis>

Kuul, M. (2018). Prokurör taotleb Ülenurme eksabivallavanemale rahalist karistust. *ERR*, 12.september. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/860786/prokuror-taotleb-ulnurme-eksabivallavanemale-rahalist-karistust>

Kuul, M. (2018). Kohus mõistis Ülenurme eksabivallavanema Haljand Kaasiku õigeks. *ERR*, 27.september. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/864733/kohus-moistis-ulnurme-eksabivallavanema-haljand-kaasiku-oigeks>

Kuul, M. (2018). Tartu vallajuht taotleb karistuse tühistamist. *ERR*, 12.veebur. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/682559/tartu-vallajuht-taotleb-karistuse-tuhistamist>

Kuul, M. (2019). Prokuratuur tahab Kajar Lemberi kriminaalasja peatselt kohtusse saata. *ERR*, 08.jaanuar. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/895888/prokuratuur-tahab-kajar-lembere-kriminaalasja-peatselt-kohtusse-saata>

Lakson, P. (2015). Korruptsioonikahtlusega Tartu vallavanem endal süüd ei näe. *Tartu Postimees*, 30.september. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/3346457/korruptsioonikahtlusega-tartu-vallavanem-endal-suud-ei-nae?_ga=2.184515814.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Lakson, P. (2015). Korruptsioonikahtlustuse saanud Aivar Soop peatas parteilise kuuluvuse. *Postimees*, 19.oktoober. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.postimees.ee/3368049/korruptsioonikahtlustuse-saanud-aivar-soop-peatas-parteilise-kuuluvuse>

Luts, P. (2018). Ringkonnakohus mõistis Tartu endise vallajuhi õigeks. *ERR*, 21.mai. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/833224/ringkonnakohus-moistis-tartu-endise-vallajuhi-oigeks>

Mets, R. (2015). Keskkriminaalpolitsei otsis läbi Tartu vallavalitsuse hoone. *Tartu Postimees*, 29.september. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/3344745/keskkriminaalpolitsei-otsis-labi-tartu-vallavalitsuse-hoone?_ga=2.158333306.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Mets, R., Niitra, N. (2015). Vallavanem ei näe endal süüd, prokuratuur ei selgita. *Tartu Postimees*, 01.oktoober. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/3346371/vallavanem-ei-nae-endal-suud-prokuratuur-ei-selgita?_ga=2.188595176.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Mets, R., Voltri, J. (2017). Äsja kohtus süüdi mõistetud Aivar Soobi kohale kerkis järgmine kahtlustus. *Tartu Postimees*, 08.november. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4302613/asja-kohtus-suudi-moistetud-aivar-soobi-kohale-kerkis-jargmine-kahtlustus?_ga=2.188503272.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Mets, R. (2017). Ülenurme abivallavanema kohtuistung lükkus edasi. *Tartu Postimees*, 05.september. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4232667/ulenurme-abivallavanema-kohtuistung-lukkus-edasi?_ga=2.83644630.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Mets, R., Voltri, J. (2017). Äsja kohtus süüdi mõistetud Aivar Soobi kohale kerkis järgmine kahtlustus. *Tartu Postimees*, 08.november. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4302613/asja-kohtus-suudi-moistetud-aivar-soobi-kohale-kerkis-jargmine-kahtlustus?_ga=2.188503272.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Mets, R. (2017). Vallavanem jäi kohtus süüdi. *Tartu Postimees*, 02.november. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4296345/vallavanem-jai-kohtus-suudi?_ga=2.154947960.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Mihelson, H. (2015). Tartu vallavolikogu liige: Soop ei ole sahkerdaja. *Tartu Postimees*, 30.september. Kasutatud 21.01.2019 <https://tartu.postimees.ee/3345719/tartu-vallavolikogu->

[liige-soop-ei-ole-sahkerdaja?_ga=2.184515814.1730399657.1546806774-907510638.1486065052](https://www.postimees.ee/3707249/ulevaade-milliste-valla-ja-linnajuhtide-kohal-ripub-korruptsioonikirves?_ga=2.184515814.1730399657.1546806774-907510638.1486065052)

Mihelson, H. (2016). Ülevaade: milliste valla- ja linnajuhtide kohal ripub korruptsioonikirves? *Postimees*, 25.mai. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.postimees.ee/3707249/ulevaade-milliste-valla-ja-linnajuhtide-kohal-ripub-korruptsioonikirves>

Niitra, N. (2015). Aivar Soobi taskuvald. *Postimees*, 01.oktoober. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.postimees.ee/3347975/aivar-soobi-taskuvald>

Prokuratuur avalikustas Danske kriminaalasjas vahistatud isikute nimed.(2018). *Lõunaestlane*, 19.detsember. Kasutatud 21.01.2019, <https://lounaestlane.ee/prokuratuur-avalikustas-danske-kriminaalasjas-vahistatud-isikute-nimed/>

Prokuratuur küsis Tartu vallavanemale rahalist karistust. (2017) *Postimees*, 30.oktoober. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.postimees.ee/4293229/prokuratuur-kusis-tartu-vallavanemale-rahalist-karistust>

Prokuratuur plaanib viia Aivar Soobi süüasja riigikohtusse. (2018). *Postimees*, 22.mai. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.postimees.ee/4492495/prokuratuur-plaanib-viia-aivar-soobi-suuasja-riigikohtusse>

Raba, R. (2017). Soobi epohh peab kohe lõppema. *Postimees*, 01.november. Kasutatud 21.01.2019 https://leht.postimees.ee/4296427/soobi-epohh-peab-kohe-loppema?_ga=2.149181558.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Randlaid, S. (2018). Riigiprokuratuur ei taotle Danske rahapesu kahtlusaluste vahistamist. *Postimees*, 19.detsember. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.postimees.ee/6481755/riigiprokuratuur-ei-taotle-danske-rahapesu-kahtlusaluste-vahistamist>

Rõuk, V., Väikenurm, M. (2018). Danske rahapesuskandaal: vahistatuid tuleb ilmselt juurde, arestitud üle miljoni euro eest vara. *Äripäev*, 19.detsember. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.aripaev.ee/uudised/2018/12/19/danske-rahapesuskandaal-vahistatud-on-kidjajev>

Tartu endine abilinnapea sai süüdistuse. (2018). *Äripäev*, 08.mai. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.aripaev.ee/uudised/2018/05/08/tartu-endine-abilinnapea-sai-suudistuse>

Tartu vallavanemat Aivar Soopi süüdistatakse korruptsioonis. (2017). *Tartu Postimees*, 20.märts. Kasutatud 21.01.2019 https://tartu.postimees.ee/4052261/tartu-vallavanemat-aivar-soopi-suudistatakse-korruptsioonis?_ga=2.124622154.1730399657.1546806774-907510638.1486065052

Velsker, L. (2015). Tartu vallavanemale esitati kahtlustus korruptsioonis ja vara omastamises. *ERR*, 29.september. Kasutatud 21.01.2019 <https://www.err.ee/546322/tartu-vallavanemale-esitati-kahtlustus-korruptsioonis-ja-vara-omastamises>

Voltri, J. (2017). Aivar Soobi ajastu Tartu vallas tõenäoliselt lõpeb. *Tartu Postimees*, 05.november. Kasutatud 21.01.2019 <https://tartu.postimees.ee/4299697/aivar-soobi-ajastu>

Lisa 1: meediakajastuste tabel

Aivar Soobi meediakajastused

ERR

Kuupäev	Vahemik	Artikkel	Allikad	Info, mis puudutab kriminaalsüüdistust
29.09.2015	EK	“Tartu vallavanemale esitati kahtlustus korruptsioonis ja vara omastamises”	Allar Nisu (abiprokurör), (Soop ei vastanud) 1:0 (1)	Kahtlustuse sisu
30.09.2015	EK	“Korruptsioonikahtlustusega Tartu vallavanem endal süüd ei näe”	Aivar Soop, Üllar Loks (Tartu vallavolikogu esimees) 1:1:1	Kahtlustuse sisu, A.Soobi kommentaar, Ü.Loks kommentaar
19.10.2015	EK	“Korruptsioonikahtlustuse saanud Aivar Soop peatas parteilise kuuluvuse”	Rein Kokk (IRL-I Tartumaa piirkonna juht) 1:0(1):1(kõrvaline isik)	Kahtlustuse sisu, R.Kokka kommentaar, A.Soobi kommentaar (varasemalt antud, ERR oli püüdnud ka lisakommentaare saada, kuid ei õnnestunud)
03.10.2017	KA	“Tartu vallavanem eitas süüd”	Marge Püss (prokurör), Krista Tamm (kohtu pressiesindaja), A.Soop 2:1	Süüdistuse sisu, M.Püss kommentaar, A.Soop Kommentaar. Argumenteeritud vastused, kummagi poole seisukohast.
30.10.2017	KA	“Prokurör taotleb Tartu vallavanemale ligi 26 000 euro suurust karistust”	Krista Tamm (Tartu maakohtu pressiesindaja)	Süüdistuse sisu, A. Soobi kommentaar (varasemalt antud) Mõlema poole argumendid.
01.11.2017	KA	“Kohus mõistis Tartu vallavanema Aivar Soobi tingimisi vangi”	Heli Sillaots (kohtunik), M.Püss, Urmas Kõrgesaar	Süüdistuse sisu, karistus, kohtuniku kommentaarid. A.Soobi ja M.Püssi

			(A.Soobi kaitsja), A.Soop 1:1:1 (kohtunik)	varasemalt antud kommentaari
12.02.2018	KA	“Tartu vallajuht taotleb karistuse tühistamist”	Õhtuleht	Süüdistuse sisu, teade, et Soop kaebab maakohtu otsuse edasi. Kommentaare ei ole ERRi ajakirjanik kelleltki küsinud, kasutatud on allikana Õhtulehte ja süüdistuse sisu.
21.05.2018	KA	“Ringkonnakohus mõistis Tartu endise vallajuhi õigeks”	- 0:0:1 (kohtunik)	Ringkonnakohtu kommentaari. Kelleltki kommentaari ei ole küsitud

Postimees

Kuupäev	Vahemi k	Artikkel	Allikad	Info, mis puudutab kohtumenetlust
29.09.2015	EK	“Keskkriminaalpolitsei otsis läbi Tartu vallavalitsuse hoone”	Uku Tampere (KKP pressiesindaja), Aivar Soop ei vastanud 1:0 (1)	Kahtlustuse sisu
29.09.2015	EK	“IRL: erakonnal on veel vara Soobi suhtes otsuseid langetada”	Tiit Riisalo (IRL peasekretär) 1:0:1 (kõrvaline isik)	Kahtlustuse sisu, T.Riisalo kommentaari
30.09.2015	EK	“Tartu vallavolikogu liige: Soop ei ole sahkerdaja”	Mati Omblar (KKP korruptsioonikuritegu de büroo juht), Janek Elken (Tartu vallavolikogu liige) 1:0:1 (kõrvaline isik)	Kahtlustuse sisu, M.Omblari kommentaari, J.Elkeni kommentaari
30.09.2015	KA	“Korruptsioonikahtluse ga Tartu vallavanem endal süüd ei näe”	ERRi vahendusel A.Soop 1:1	Kahtlustuse sisu, A.Soobi kommentaari
01.10.2015	KA	“Aivar Soobi taskuvald”	-	Nils Niitra analüüs
01.10.2015	KA	“Vallavanem ei näe endal süüd, prokuratuur ei selgita	A.Soop, Kristina Kostina (Lõuna ringkonnaprokuratuur i pressiesindaja) 1:1:1 (kõrvaline isik)	A.Soobi kommentaari, kahtlustuse sisu. Mõlema poole

				argumendid välja toodud.
19.10.2015	KA	“Korruptsioonikahtlustuse saanud Aivar Soop peatas parteilise kuuluvuse”	ERRi vahendusel Rein Kokk (IRL Tartumaa piirkonna juht) 1:0:1 (kõrvaline isik)	Kahtlustuse sisu
25.05.2016	KA	“Ülevaade: milliste valla- ja linnajuhtide kohal ripub korruptsioonikirves?” - analüüsin ainult A.Soobiga seotud	- 1:0	Kahtlustuse sisu
20.03.2017	KA	“Tartu vallavanemat Aivar Soopi süüdistatakse korruptsioonis”	Marge Püss (Lõuna ringkonnaprokuratuur i ringkonnaprokurör), M.Ombler, Aivar Soop ei vastanud 2:0 (1)	Süüdistuse sisu, M.Püssi ja M.Ombleri kommentaaridega
21.03.2017	KA	“Korruptsioonisüüdistuse saanud vallavanem: mina lepingutele alla ei kirjutanud ja kütust tankisin igaks juhuks”	A.Soop 1:1	Süüdistuse sisu A.Soobi kommentaaridega
03.10.2017	KA	“Korruptsioonisüüdistuse saanud Aivar Soobi üle algas kohus: Tartu vallavanem eitas kõiki süütegusid”	- 1:1	Süüdistuse sisu
16.10.2017	KA	“Valijad usaldasid korruptante ja valisid nad volikogudesse”- analüüsin ainult A.Soobiga seonduvat	- 1:0	Süüdistuse sisu
30.10.2017	KA	“Prokuratuur küsis Tartu vallavanemale rahalist karistust”	- 1:1	Süüdistuse sisu, Kõigi kohtus kõlanud kommentaarid
01.11.2017	KA	“Kohus mõistis Aivar Soobi tingimisi vangi ja võttis talt õiguse töötada Tartu vallavanemana”	- 1:0	Süüdistuse sisu, karistus
01.11.2017	KA	“Soobi epohh peab kohe lõppema”	- 0:0:1 (kõrvaline isik)	Rannar Raba arvamuseartikkel
02.11.2017	KA	“Vallavanem jäi kohtus süüdi”	M.Püss, Üllar Loks (Tartu vallavolikogu juht) 1:0:1 (kõrvaline isik)	Kohtuotsuse sisu, süüdistuse sisu

05.11.2017	KA	“Aivar Soobi ajastu Tartu vallas tõenäoliselt lõpeb”	A.Soop, Margus Pärsik (Tartu vallavolikogu liige), Ü.Loks, V.Poolak (valimisliidu liige) 1:0:3 (kõrvalised isikud)	Kohtuotsuse sisu, Soobi, Pärsiku, Loksa ja Poolaku kommentaarid
05.11.2017	KA	“Karistatud Soobil puudub vallajuhina jätkamise toetus”	A.Soop 1:1	Kohtuotsuse sisu, Soobi kommentaarid
04.12.2017	KA	“Kohtus süüdi jäänud Aivar Soobi umbusaldamine kukkus läbi”	Ü.Loks, Janika Lill 0:0:2 (kõrvalised isikud, üks on tugevas konfliktis Soobiga)	Karistuse sisu, Soop kaebas otsuse edasi, Vallavolikogu seisukoht Soobi jätkamises ametis
16.03.2018	KA	“Korruptsioonis süüdi jäänud eksvallavanem Aivar Soop astus taas kohtu ette”	A. Soop (kohtus), Tambet Laasik (kaitsja) (kohtus), M.Püss (kohtus), 1:2	Kaitsja ja prokuratuuri seisukohad maakohtu otsusest. Selgitused süüdistusele kohtus.
22.05.2018	KA	“Prokuratuur plaanib viia Aivar Soobi süüasja riigikohtusse”	- 1:0:1 (kohus)	Ringkonnakohtu seisukoht, õigeks mõistmine

Haljand Kaasiku meediakajastused

ERR

Kuupäev	vahemik	Artikkel	Allikad	Info, mis puudutab kriminaalsüüdistust
03.05.2017	KA	“Prokuratuur süüdistab Ülenurme abivallavanemat korruptsioonis”	Marge Püss (Lõuna ringkonnaprokurör), Mati Ombler (KKP korruptsioonikuritegude büroo juht) 2:0	Süüdistuse sisu (pressiteade) Püssi ja Ombleri kommentaaridega
12.09.2018	KA	“Prokurör taotleb Ülenurme eksabivallavanemal e rahalist karistust”	Kauri Sinkevicius (prokuratuuri pressiesindaja), K.Tamm (kohtu pressiesindaja)	Süüdistuse sisu, prokuratuuri küsitud karistus, Püssi, Sirje Musta (kaitsja)

			2:1:1 (kohtu pressiesindaja)	kommentaaridega kohtust.
27.09.2018	PK	“Kohus mõistis Ülenurme eksabivallavanema Haljand Kaasiku õigeks”	Krista Tamm (Tartu kohtute pressiesindaja), M.Püss 1:0:1 (kohtu pressiesindaja)	Süüdistuse sisu, kohtuotsuse sisu kohtu, M.Püssi ja Kauri Sinkevicius (prokuratuuri pressiesindaja) kommentaaridega

Postimees

Kuupäev	Vahemik	Artikkel	Allikad	Info, mis puudutab kriminaalsüüdistust
03.05.2017	KA	“Prokuratuur süüdistab Ülenurme abivallavanemat korruptsioonis”	M.Püss, M.Ombler, H.Kaasik. 2:1	Süüdistuse sisu, Püssi, Ombleri ja Kaasiku kommentaaridega
05.09.2017	KA	“Ülenurme abivallavanema kohtuistung lükkus edasi”	Krista Tamm (Tartu kohtute pressiesindaja), Kauri Sinkevicius (Lõuna ringkonnaprokuratuuri pressinõunik) 2:1:1 (kohtu pressiesindaja)	Süüdistuse sisu, info, et istung lükkus edasi
06.02.2018	KA	“Korruptsioonisüüdistuse saanud abivallavanem töötab ses ametis edasi”	H.Kaasik, Anti Kalvet (Kambja vallavolikogu liige), Aivar Aleksejev (Kambja vallavanem) 1:1:2 (üks Kaasikuga tugevas konfliktis)	Kaasik töötab vallas edasi, Kalvet leiab, et olukord ei ole õige, Aleksejev ütleb, et kehtima peab süütuse presumpatsioon kuid Kaasik ei tegele vallavalitsuse tegevuste otsuste langetamisel. Kaasikule ei ole esitatud Kalveti seisukohti ja antud vastuse andmise võimalust)

07.03.2018	KA	“Abivallavanem ei näe endal korruptsioonisüüd”	M.Püss (kohtus), H.Kaasik (kohtus), Sirje Must (kaitsja) (kohtus). Infokast 1:2	Kohtus kõlanud põhjendused süüdistustele, lisaks kohtus esitatud kaitsja poolne tõend, mis näitab uurijate menetlusvigu.
26.08.2018	KA	“Ülenurme endise abivallavanema kohtuprotsessi tuli paus”	K.Tamm	Info, et kohtuistung lõkkub edasi
27.09.2018	KA	“Kohus mõistis korruptsioonis süüdistatud abivallavanema õigeks”	M.Püss 1:0	Süüdistuse sisu, kohtu otsus (ilma kohtuniku kommentaarideta) , M.Püssi kommentaar
01.10.2018	PK	“Neljapäeval kohtus korruptsiooniasjas õiguse saanud abivallavanem suri ootamatult kolm päeva hiljem”	- 0:0	Haljand Kaasiku surm ja selle asjaolud. Kohtuotsuse jõustumine surma tõttu.

Lisa 2 : saate „Pealtnägija“ transkriptsioon

Stuudio sisse

Kui metsa raiutakse, siis laaste lendab – ütleb vanasõna. Aga mis siis kui need laastud on inimeste elud, küsime tänases avaloos. /.../ Pea iga nädal tuleb mõni uudis, kuidas kusagil Eesti otsas satub kohtupinki mõni väidetavalt ebaaus ametnik. Keegi ei kahtle, et võitlus korruptsiooniga on oluline, aga üha rohkem kostab ka kriitikat, et kohati pingutatakse üle. Eriti reljeefne on lähedaste ja kaitsjate meelest Haljand Kaasiku lugu, kes väidetavalt lubamatuid võtteid kasutades uuriti nende sõnul otseses mõttes surnuks. Kõlab uskumatult? Kuulake ja otsustage ise.

Video & VO

Haljand Kaasik oli 31 aastat abielus ja kahe täiskasvanud tütre isa. Viimased kaks aastat veetis aga Ülenurme abivallavanem korruptsioonikahtlusega uurimise all, kohtupingis ja suure tähelepanu keskmes. Tänavu 27. septembril mõisteti ta õigeks, ent vaid kaks päeva hiljem 55-aastane mees suri. [Aivar Aleksejev, Kambja (endine Ülenurme) vallavanem: 18'08'' Kohtu all olemine teeb ainult kolme asja. Suure augu rahakotti, mis on kõige väiksem. Suure mõra lööb tervisesse ja kolmandaks, naise teeb varem leseks. NB!] [Katri-Helena Kaasik, Haljand Kaasiku tütar: 45'22'' – Sisuliselt te siis ütlete ju, et üks inimene uuriti surnuks? 45'27'' Paremini ei oskakski öelda. NB!]

Saatusliku loo keskmes on kolm Tartu külje all, Tõrvandis asuvat krunti. Kaks neist – Tara ja Taraääre – kuulusid Haljand Kaasiku perefirmale ning kolmas krunt – Aiaääre – kohalikule vanapaarile. 2015-2016 müüs Kaasik enda krundid ja vahendas ka vanapaari maatüki müüki kinnisvaraarendajatest vendade Ardo ja Jaanus Martini firmale, kes soovisid seni tühjale heinamaale rajada elamurajooni. [Kaasik: 6'58'' Isal oli alguses plaan, et ta hakkab ise seal midagi tegema. Aga siis arendaja võttis ühendust ja saigi see tehtud. NB?!]

Tehingute juures on mitu silmatorkavat nüanssi. Esiteks hind. Süüdistuse arvutuste kohaselt ostis Kaasik enda kaks krunti omal ajal 18 000 euroga, aga edasi müüs juba 870 000 euroga. [Kaasik: 08'26'' Tegelikult olid need kinnistud juba varasemalt ostetud krooni ajal. /.../ 8'38'' Hind on lihtsalt ajapikku muutunud. Et jah, summad on sellised suured ja, aga tegelikult on see puhas äri. NB?!]

Üle 40-kordne hinnavahe pole iseenesest rikkumine, huvi äratas hoopis notaris kinnitatud diili teine pool. Arendaja soovis kruntidele rajada vähemalt 36 paarismaja ja 48 ridaelamuboksi ning seadis tingimuseks, et Kaasik saab kogu raha kätte alles siis, kui kehtestatakse nende soovitud detailplaneering. [Kairi Kaldoja, Lõuna Ringkonnaprokuratuuri juhtivprokurör: 3'08'' Kui seda piisavalt kiiresti tehtud ei saa, siis oli müüja kohustatud kogu raha, mis talle selleks hetkeks on laekunud, tagasi maksma. NB?!]

[Kaasik: 11'55'' – Haljand Kaasik oli ise huvitatud sellest, et see detailplaneering läbi läheks, muidu ta ei saa raha? 12'05'' No sisuliselt nii see käib jah. NB?! Aga, ütleme, et see oli pigem tavapärane punkt lepingus. NB?! Seda ütles ka arendaja. NB?!] [Kaldoja: 05'13'' – Kas see juba iseenesest on tavaline? 05'16'' See on üsna tavapärase kinnisvara tehingutes. NB?!] [Kaasik: 16'28'' – Kas te kõrvalt nagu vaadates mõistate seda, et see tekitas nagu küsimusi? 16'34'' Jaa! /.../ 17'02'' See võis tekitada küsimust. Muidugi. NB?! Tähendab, sellest see hakkaski. NB?!]

Stand: Vahekokkuvõtte: staažikas Ülenurme abivallanavem teeb ülikasumliku maatehingu, aga summa kättesaamine ripub sellest, kas arendaja soovitud detail samas vallavalitsuses kinnitatakse. Asi paistis tõepoolest kahtlane. Politsei ja prokuratuur ei ütle, kust täpselt esimene vihje tuli, aga 2. mail 2016 algatati kriminaalasi. Perekonna sõnul oli aga juba selle sõnastus pahatahtlik.

[Kaasik: 17'45'' Algamises oli kirjas, et Haljand Kaasik on toime pannud toimingupiirangu rikkumise. 17'53'' Ei varem ega hiljem ei ole toodud ühtegi tõendit, ühtki kahtlustust, et mida ta siis sel hetkel oleks toime pannud. NB?!] [Kaldoja: 07'05'' Ma möönan, et see kriminaalmenetluse alustamise teade on veidi ebaõnnestunult sõnastatud. NB?! Sest sõnastust, et keegi on toime pannud kuriteo, saame me kasutada õigusriigis ainult pärast seda, kui meil on jõustunud kohtuotsus. Küll aga tähendas see, et on piisavalt alust alustada kriminaalmenetlust. NB?!]

Toimikust näeme, et mais 2016 hakkab politsei Kaasikut ja arendajat pealt kuulama. Kuu aega ei fikseerita midagi kriminaalset. 17. juunil laekub aga valda ootamatu e-kiri kelleltki Ants Mägilt, kes juhib tähelepanu, et kõnealune detailplaneering on tema arust vastuolus üldplaneeringuga, mis näeb piirkonnas ette 7,5% üldkasutatavat maad.

[Telefonisalvestus: 20.06.16 Ardo Martin helistab Jaanus Martinile: 3'18'' A: Tihemetsast tuli ikkagi üks kaebus. Sellega tegeleme praegu. J: Mis siis? /.../ 3'26'' Ei tea, kas on tegemist kellegi esindaja, mõni konkurent annab kannikasse või või on tõesti mingisugune naaber, kes tunneb muret. Ütlevald, et kuradi ühisala peab olema 7,5%, aga teil ei ole sellist. J: Aa, kurat, kui nad muidugi nii konkreetset protsente teavad, siis see paistab mingi väheke nagu mingi kuradi targem olevat vä? /.../ A: 4'11'' Selle pärast saingi Haljandiga kokku, arutasime praegu, et on teada, mis toimub. Praegu on pall nende käes. NB?!]

[Aleksejev: 10'42'' – Oleme selged. Need probleemid, millele see salapärase kodanik Mägi tähelepanu juhib, kas need on probleemid? 10'51'' Antud detailplaneeringu ala piirkonnas need ei ole probleemid. NB?! /.../ 11'01'' Vahetult selle planeeringu ala kõrval asub suur valla munitsipaalmaa, mis on puhtalt sihtotstarbega sotsiaalmäe. NB?! /.../ 11'41'' – Nii et selle detailplaneeringu käigus vald ei teinud kuidagi erilist kingitust Haljand Kaasikule ega temaga seotud või sellele arendajale? 11'49'' Mitte mingil juhul. NB?!]

Kodanik Mägil vastatakse, et vastuolu planeeringutes ei ole ja kutsutakse valda kohtumisele, et probleemi arutada. Mägi teatab, et viibib suve lõpuni välismaal. Asjaosalised haistavad, et küsija on informeeritud isik, kuid ei taipa, kes täpselt. Toimub rida vestlusi nelinurgas Haljand Kaasik, arendajatest vennad ning valla ehitusnõunik Tiit Lukas. [Telefonisalvestus: 29.06.2016 Haljand Kaasik helistab Tiit Lukasele: 00'50'' Talle päris kohe ei hakka vastu kirjutama. Ma kirjutatan talle mingi homme, et siis on natuke aega seedida ja siis... Mhm. Selgitan korra veel natuke üle ja siis vast saame mingi järgmine nädal või ülejäämine nädal ära kehtestada ta. Hullult äge oleks.]

[Kaldoja: 20'11'' Tõenditele tuginedes ma saangi kinnitada seda, et Haljand Kaasik nendes aruteludes, mida vastata, kuidas vastata, mis põhjendusi kodanikule saata, nendes aruteludes ta osales. 20'20'' – Ja seal poleks tohtinud osaleda siis? 20'22'' Jah, korruptsioonivastane seadus oleks sellise tegevuse talle keelanud. NB?!] [Telefonisalvestus; 4.07.2016 Ardo Martin helistab Jaanus Martinile: 4'25'' Haljand ütles, et see on ikkagi tema jaoks nagu elu küsimus või niiöelda pensionifond, et Tiit väga hästi teab seda ja Haljand teeb kõik, et see enne Tiidu puhkusele minekut saaks kehtestatud. NB?!]

Suhtlus on sõbramehelik ja kõnedest nähtub, kuidas Kaasik tõesti huvitub, et asi venima ei jääks, aga näiteks 8. juulil vallas toimunud kohtumisel, mida politsei taas salvestab, soovitab

ta vastupidi panna lepingutesse garantiid, et firma üldkasutatava osa välja arendaks. [Helifail; 8.07.2016, kohtumine vallamajas Tiit Lukas, Haljand Kaasik ja Ardo Martin: 3'11'' Aga ma mõtlen, Tiit, kui seda, kui notari juurde minna on ju ja sellele võibolla vastata, et tegelikult võiks sinna panna, et notari juures on ka nagu lubanud arendaja need ära teha mingil perioodil.]

[Sirje Must, Haljand Kaasiku esindaja: 38'33'' Kui Kaasik seal kaasa rääkiski, siis ta igal juhul ei rääkinud enda kasuks, vaid pigem ikkagi siis just selliselt, et see lõpptulemusena see olukord kujuneks vallale igatepidi soodsaks. NB?!] [Kaasik: 24'42'' Tema tegelikult, noh, pigem kaitses seal vestluses valla huve, mitte ei öelnud, et kuule, et ära vasta talle või vasta nii, et vahet pole või et midagi sellist. /.../ Soovitas teha pigem endale kahjulikke tegusid kui kasulikke. NB?!]

Detailplaneering kehtestatakse lõpuks augusti alguses. Kaasik annab sellest arendajale teada. [Telefonikõne; 10.08.2016 Haljand Kaasik helistab Ardo Martinile: 3'06'' Ardo: Mul on nüüd hoopis rahulikum olla, eile läksid suunurgad üles, kui nägin, et valla kodulehel oli juba olemas. Haljand: Ikka, ikka, ikka. Ikka peavadki minema. Ardo: OK. Kuule, aga aitäh sulle. H: Kuule, kena õhtut sulle. A: Davai. NB?!]

Stand: Umbes kuu hiljem, 20. septembril joostakse asjaosalised maha ning toimuvad läbiotsimised. Kui teile tundus jauramine teemal, kes on Ants Mägi, arusaamatu, siis pange nüüd tähele, sest lugu võtab ootamatu pöörde. Nimelt tõenditega tutvudes tekkis Kaasikul kahtlus, et Ants Mägi oli tegelikult politsei. [Kaasik: 29'39'' – Te siis kahtlustate, et esimesed poolteist kuud nad kuulasid teda pealt, jälgisid, midagi huvitavat ega inkrimineerivat ei leidnud ja siis mõtlesid välja nipi, kuidas nagu seada lõks või? 29'50'' Niimoodi näitab toimik. 29'53'' – Ja mõtlesid välja siis selle Ants Mägi, (Mhm) kes siis saadab sellise kirja, mis on nagu siuke õnge vette viskamine, eks ju, (Täpselt) kas siis näkkab või ei näkka. NB?! /.../ 30'40'' – Aga mis see probleem oli, kui nad niiviisi sellise Ants Mägi välja mõtlesid ja kirja kirjutasid? /.../ 30'50'' Kui see oli siis politsei uurija, siis nad pidid omama selleks luba, et olla politsei agent. Ja kuna meil toimikus ei olnud kuskil, et keegi oleks politseiagenti kasutanud, siis on ebaseaduslik jälitustegevus. NB?!]

[Kaldoja: 8'55'' Kui need kirjad saatis politseiametnik, saatis menetleja, siis selleks, et neid kasutada lubatavate tõenditena, pidanuks olema politseiagendi kasutamise luba. Seda luba ei olnud. NB?!] [Kaasik: 31'38'' – No samas te olete ise, õpite ajakirjanikuks ja ajakirjanikud

teevad samasuguseid tempe veel. No lihtsa inimese jaoks tundub see selline nagu võib-olla paragrahvi või juuksekarva pooleks ajamine siin selle jonnimine selle politseiagendiga? 31'50'' Jah, tõesti, ajakirjanikule on see õigus teha teatud olukordades selliseid võtteid, aga uurijatel on ikkagi kindlad reeglid, mida nad peavad järgima. NB?! /.../ 32'08'' Kõigil on omad reeglid, mida peab jälgima, mida nõutakse, ju ka minu isalt nõuti. NB?!]

Kaasikud teevad kaebusi nii prokuratuuri kui kohtute eri astmetesse väidetava ebaseadusliku jälitustegevuse kohta. Kõik pekstakse erinevate ettekäändetega tagasi ja ühelgi hetkel ei tunnista prokuratuur ega politsei, et teesklesid Ants Mägi. Nad väidavad isegi, et püüdsid kirja kirjutajat otsida, aga ei leidnud. Kaasikud ei jäta jonni ja lõpuks novembris 2017 teeb Tartu Ringkonnakohus kummalise otsuse, öeldes ühelt poolt, et ilmselt oli Ants Mägi politseiagent, aga teiselt poolt, isegi kui oli, siis ei saanud konkreetne politseinik oma teo keelatusest aru. [Kaasik: 33'57'' Ütleme selles mõttes ei olnud kasu, sest ringkonnakohtunik samas jälle vabastas uurija süüst, seetõttu et ta ei teadnud oma teo keelatusest. NB?!]

Aga siin tuleb suur üllatus! Kuulake, mida ütleb juhtivprokurör, kui küsime sama asja nüüd, ligi kaks aastat pärast vaidluse algust. [Kaldoja: 9'52'' Jah, politseinik ta oli. (noogutab) 09'55'' – Kes selle kirja siis kirjutas Ants Mägi nime all? 09'57'' Selle kirja kirjutaski menetleja. Et politseiametnik. 10'03'' – Ehk siis sama uurija, kes seda asja uuris? 10'05'' Ei, mitte sama uurija. NB?! Ja see on tuvastatud ka kohtuistungil, teda on kutsutud kohtusse ütlusi andma. Ta on kinnitanud, et tema see ei olnud. 10'17'' Küll ei ole tulnud menetluse käigus välja see, et kes see isikuliselt oli, aga meil on selge täna, jah, et see oli politseiametnik, kes need kirjad kirjutas. NB?! /.../ 12'16'' – Oota, aga mis see siis tähendab? Et keegi teine politseinik lihtsalt enda mingisugusest inspiratsioonist tegi seda või? 12'23'' See tähendab seda, et selle kirja saatis menetleja. Menetleja on meil politseiasutus selles kontekstis, jah. NB?! /.../ 12'32'' – Et te ei saa mulle konkreetselt öelda, kes see oli, aga te ütlete, et see oli keegi politseinik? 12'36'' Konkreetset nime ei ole menetluse käigus tuvastatud. NB?!]

Stand: Kuigi tavamõistus ütleb justkui, et prokuratuur ja politsei valetasid või vähemasti varjasid, siis nad seda ei tunnista. Ometi, kuigi prokuratuur teadis hiljemalt sügisel 2017, et süüdistusmaterjalis Haljand Kaasiku vastu on lubamatu tõend, ei võetud ka midagi ette. Seda võiks pidada tööõnnetuseks, kuid tunnistajate sõnul kasutati ka mitmeid teisi räpaseid võtteid, nagu näiteks...

[Aleksejev: 1'14'58'' Peale ametlikku ülekuulamist näiteks uurija kutsus mind veel eraldi välja vestlusele, mis ei toimund tema kabinetis, vaid politseimaja all siis vestlustubades, seda ei protokollitud. 15'08'' Esitas mulle sellise, noh küsimuse, ma ütlen nüüd tagantjärele, et täiesti lambist, et kas ma olin teadlik, et Haljandil läbi otsimise käigus garaažist avastati 400 liitrit kütust. NB?! Et kas ma olen teadlik, kust ta selle on saand. No nii nagu hiljem selgus, oli see täielik bluff. NB?! Midagi sellist ei olnud. NB?!] [Kaasik: 36'09'' See tekitab sellise tunde, et kas meil ikka on see õigusriik või mitte. Et 36'15'' ma saan aru, et paljusid asju võib ju nimetada uurimuskavaluseks, aga et kuskil ju peab olema piir. NB?! 36'26'' Meil ei saa olla tegelikult päris niimoodi, et leitakse inimene, siis poogitakse talle mingisuguseid süüdistusi kaela, et vaatame, mis nagu külge hakkab. NB?!]

Kohtuprotsessi kõigist peensustest ei jõua siin rääkida – ühel hetkel toodi mängu isegi mobiilipositsioneerimine, mis pidi näitama, kas Kaasik viibis oluliste otsuste tegemise ajal vallamajas või mitte – kuid tänavu 27. septembril mõistis kohus ta õigeks. Kusjuures saatuslikuks ei saa politseiagendi küsimus, vaid kohtu meelest ei leinud ei ebaseaduslik mõjutamine ega osalemine üldse tõendamist. Perele oli õigeks mõistmine suur kergendus, mis aga asendus kohe leinaga.

[Kaasik: 43'35'' Me pidime minema järgmine päev siis mu õele Saksamaale külla. /.../ 43'43'' Me läksime siis päev enne läksime Riiga. Oleme öö Riias ja järgmise päeva varahommikul pidi minema lennuk siis Berliini. Ja siis, (ohkab) hotellituppa jõudes mu isa sai insuldi. NB?! Ja suri ära. NB!] [Aleksejev: 13'00'' Ta kohtumõistmise ajal oli ka pikalt haiglas südamega, südameoperatsiooniga. Aga nüüd siis see lõpp, kus õigeks mõistvat otsust oli aint kaheks päevaks. NB?!] [Kaasik: 45'04'' Et tõenäoliselt oli selline tohutu pinge langus, mis siis selle insuldi ka tekitas. NB?!]

[Must: 52'31'' Ma olen ikka väga kaua advokaadina tööd teinud ja igasuguseid traagilisi juhtumeid on ette tulnud ju. /.../ Aga et nüüd niisuguses situatsioonis, vaat sellist juhust ei ole küll olnud. NB?!] [Kaldoja: 26'46'' Inimese surm on alati traagiline sündmus. 26'50'' Olenemata sellest, kas ta on mingisuguses kuriteos kahtlustatav, süüdistatav, kannatanu, tunnistaja /.../ 27'02'' kellegi jaoks on selle inimese surm alati äärmiselt traagiline sündmus 27'06'' ja nii kohatu või kohane, kui see kellegi arvates on, siis mõistagi prokuratuur avaldab siin lähedastele kaastunnet. NB?! 27'15'' – Sest no lähedased tõmbavad väga selge seose selle

kohtuasja, pingelanguse ja selle siis surma vahel? 27'21'' See on inimlikult täiesti arusaadav. NB?!]

[Kaasik: 47'21'' Isegi kui mu isa oleks jäänud õigeks, noh ta elaks siin edasi, et tegelikult on ta ju kaotanud 2 aastat oma elust NB?! /.../ 47'59'' See, et ta sai selle kaitse raha tagasi, noh, aeg on palju olulisem. NB?!] [Kaldoja: 27'55'' Keegi saab alati kriminaalmenetluses kannatada ühel või teisel viisil ja kohtuprotsess kui selline ongi äärmiselt, äärmiselt stressirohke sündmus kõikide osapoolte jaoks. NB?! Küll aga prokurörid, menetlejad ei tohi siinjuures karta seda, mis edasi saab. NB?! 28'20'' Olles veendunud, et oma tööd tehakse seaduse järgi, tehakse südamega, tehakse selleks, et tegelikult meil kõikidel oleks turvalisem elada siin ühiskonnas, siis ei tohi see kaasus tekitada kelleski hirmu oma veendumuste kohaselt kohtusse minna ühe või teise süüdistusega või siis omakorda politseiametnikes hirmu mingeid menetlustoiminguid läbi viia. NB?!]

Tütre sõnul oli see tegelikult isa viimane soov, et tema kadalipust avalikult räägitaks. Lõuna-Eestis on viimastel aastatel mitu korrupsioonisüüdistust, mis pole lõpuks vett pidanud. Tavainimesele meenutab see sovjetiaegset ütlust – leiame inimese, leiame ka sobiva paragrahvi. [Aleksejev: 1'14'38'' Jääb selline mulje, et on pandud lihtsalt kuskilt kaugelt ülesanne peale, et ükskõik mida leida, esitada süüdistus, nii nagu ka Haljandi puhul oli. NB?!] Vallavanem Aivar Aleksejevi jaoks on teema emotsionaalne mitte ainult seepärast, et Kaasik oli pikaaegne kolleeg, vaid ka seepärast, et ta ise oli 10 aastat varem ametisiesundi kuritarvituse kahtlusega uurimise all, ent mõisteti õigeks.

[Kaasik: 51'21'' Tegelikult ju peaks olema mingisugune vastutus ka prokuröril, eriti kui see on nüüd järjestikune mitmes asi, kus ta tegelikult on läinud kirvega kurge püüdma. NB?! /.../ 51'40'' Et las ta siis nõ maitseb neid samu vilju. Aga noh aga seda ei ole. NB?!] [Kaldoja: 30'33'' Ühtegi kriminaalmenetlust Eesti Vabariigis ei toimetata kampaania korras. Seda ma saan kindlasti kinnitada. NB?! /.../ 30'49'' Tõsi, korrupsioon on üks kõige prioriteetsem valdkond, millega politsei ja prokuratuur igapäevaselt tegelevad. Et hoida meie ametnikke ausatena ja hoida seda usaldust, mis inimestel peab ametnike vastu olema. NB?!]

Stuudio välja

Kui mitmed advokaadid ja juristid on viimastel aastatel tõstnud kisa, et prokuratuuril on liiga palju võimu ja uurimise alla sattumine on omaette repressiooni vorm, siis vastas peaprokurör, et asjad antakse kohtusse ainult ülekaalukate tõenditega. Jah, kokkuvõttes – olukord ärimeeste ja abivallavanemaga oli kahtlane, kuid uurijad pidanuks külma peaga hindama, et tegelikult pole piisavalt tõendeid. On mitmeid selgeid näiteid, kus asja üle järelvalvet teostama pidanud prokurörid tegelikult ei süvenetud kaebustesse ja uskusid uurijate jutte, mis ei vastanud tõele. Või jäeti kõrvale tõendeid, mis HK kasuks rääkisid.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Katri-Helena Kaasik,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Korruptsiooni kajastamine ajakirjanduses: eetilised otsustuskohad kahe juhtumi baasil,

mille juhendaja on Halliki Harro-Loit,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Katri-Helena Kaasik
27.05.2019